Päewaleht

Ilmub igal äripäewal.

Tallinnas, Suurel turul, raekoja ees,
Dunkri uulitsa nurgal, nr. 4.
Kõnetraat nr. 390.
Toimetaja kõnetund kella 12—2.
Adress liht- ja rahakirjadele:
„Päewalehe" toimet., Tallinnas, въ г. Ревель.

Üksik nummer 4 kop.

Adressi muutmise eest 10 kop., selle juures endine adress ehk lehe nummer üles anda.

Kuulutuste nonpareille-rida maksab 5 kop., lehe eesotsas 15 kop. Wälised kuulutused poole kallimad.

„Päewaleht" maksab ühes kaasannetega:

Koju kätte saates:	Tallinnas talitusest ära wiies:	
terwe aasta peale 6 rbl. — kop.	terwe aasta peale 5 rbl. — kop.	Kes 2 korda kuus ilmuwat perekonnalehte „Kodu" kaasa tellida soowib, sellel tuleb aastas 1 rbl., pooles aastas 50 kop., weerand a. 25 k. juurde maksta.
poole „ „ 3 „ 20 „	poole „ „ 2 „ 70 „	
weerand „ „ 1 „ 70 „	weerand „ „ 1 „ 40 „	
ühe kuu peale — „ 60 „	ühe kuu peale — „ 50 „	

Nr. 116. Kesknädalal, 27. mail (9. juunil) 1909. IV. aastakäik.

Suwine raudtee sõiduplaan

on ilmunud. Saada „Päewalehe" kontorist. — Jällemüüjatele prots. **Hind 5 kop.**

Harjunud teel.

Riigiwolikogu laupäewase koosoleku kirjelduses tõendatakse, et koosoleku saalis jämedat „turu-sõimu" kuulda olla olnud, aga tõepoolest on sarnane wõrdlus meie turu kohta haawaw, sest siin kuulewad käijad waewalt niisugust toorust, nagu Tauria palee seinad laupäewal. Ja sõimajad oliwad erakonna tähtsamad mehed, isegi wolikogu sekretäri abi, ning toorused oliwad juhataja, wolikogu abiesimehe poole pöördud.

See on niisugune teotus seaduseandwale kogule, et midagi pahemat raske on wälja mõtelda ja mida ligemalt nimetatud skandali tähele paneme, seda pahem tundmus paisub rinnas.

Et parun Meyendorff oma juhataja-kohut täitis ja üle korralikkuse piiri minewat kõnelejat korrapidamisele kutsus, kuna see ometi kõrge waimulik isik oli, see näitab esimesel silmapilgul wäga mehine ja otse aukartust ärataw olewat.

Aga kui tähele paneme, *missugusel kujul* see sündis, siis kaotab juhtumine kangelaseliku paistuse.

„Oma kõige suuremaks kurwastuseks olen ma sunnitud Teie pühadust wiimaste sõnade pärast korrapidamisele kutsuma!"

Nii alandlikult, nii wabandawalt ei ole riigiwolikogu juhataja oppositsioni kõnemeestega iialgi ümber käinud.

Aga kas riigiwolikogu liikmed ka oma seaduseandliku töö juures kõik üheõiguslised ei ole? Ehk kui wahet wõib teha, kas ei pea siis kõrgelt waimulikult mehelt suuremat wiisakust ja korralikkust kõnepidamises, peenemat sõnade wäljawalikut oma mõtete awaldamises nõudma, kui harimata ehk wähese haridusega talupojalt ja töömehelt? Ning kas ei oleks siis piiskop Jewlogi oma ülepiiri minewate sõnade eest terawamat laitust ära teeninud kui mõni teine?

Wististe!

Kuid juhataja *wabandab* ennast, et ta niisugusele suurele isikule noomituse peab andma!

Sarnane kahe mõõduga mõõtmine oleks küll wõinud pahempoolsete juures, kellega hoopis teisiti ümber käidakse, protesti wälja kutsuda, kuid need oliwad wait ja wiisakad, kuna parempoolsed meeletumat kära tõstsiwad.

Ja missugune toorus, missugune sallimatus, missugune wiha tuleb kuuldawale!

Parun Meyendorffile heidetakse tema Saksa sugu ja Lutheruse usku ette!

Olgu ainult mööda minnes tähendatud, missuguste waimustatud armuawaldustega tagurlised Saksa lehed alati Purischkewitshi poole on pööranud ja tema ning ta mõtteosaliste poolt oma usuliste ja rahwusliste rõhumiste alt lunastamist ootanud! Purischkewitsh on küll haigemajas ja ei saanud isiklikult skandalitegemisest osa wõtta, aga tema erakondlised seltsimehed andsiwad kord selge wastuse kõigi niisuguste armupüüete peale.

Kuid olgu. Siin on meil tähtsam waadata, kudas toorest sõimuskandali wolikogu juhatuse poolt likwideriti.

Teisel päewal koosolekut awades awaldab Homjakow sündmuse kohta kahetsust, räägib noomiwalt *kõige duumaga*, ehk küll äärmised parempoolsed pahanduse tegijad oliwad, ei julge mitte üheainsa kindla, mehise sõnaga sõimajate poole sihtida, neile nende metsiku tooruse pärast mingisugust laitust awaldada, waid selle wastu jätab ta küsimuse lahtiseks, kas wahest mitte koguni parun Meyendorff süüdi ei ole. Ta ütleb: „Minu amet ei ole kohtumõistjat mängida, sest et mina eilset koosolekut ei juhatanud." Milgi wiisil ei wõi seda ütelust nii seletada, nagu oleks Homjakow tahtnud ütelda: „Kuna teist juhatajat sõimati, siis ei puutu asi minusse", waid seda tuleb nii mõista, et kui Homjakow oleks koosolekut juhatanud, siis ei oleks ta piiskoplisele kõnelejale märkust teinud.

See on niisugune enesealandamine ja oma wäärtuse põrmusse wiskamine wolikogu juhatuse poolt, et see isegi parempoolsete toorustest kaugemale ulatab.

Ja selle tagajärg?

Laupäewal oli Markow II kärategijate ninamees, pühapäewal, warsti pärast Homjakowi nõdraloomulist lepitusekõnet astus seesama Markow ülesse ning wõrdleb kõiki teisi uskusid — kõrtside ning awalikkude lõbumajadega!

„Ma saan aru", hüüab Markow, „et riik teatawaid pattusid sallib, riik sallib joomist, isegi hoorust, aga sellest ei järgne mitte, nagu peaks riik kõrtsides ja hooramajades käimist seaduslikeks tegema."

Markowile wõiks wastata, et riik joomist ja kõrtsides käimist juba seaduslikuks on teinud ning oma kulul suure hulga alkoholi müügikohte kümnete tuhandate ametnikkudega ülewal peab. Iialgi ei ole „teiste usude" tunnistajatel meelde tulnud nõuda, et riik neile sel kombel kirikuid ja palwemajasid asutaks ja ülewal peaks. Aga see on kõrwaline asi. Peaasi, mis siin silma torkab, on, et Markow oma kuulmata tooruse awalduse eest juhataja poolt ainult õrna märkuse sai.

Kui sügisel üks sotsialdemokratline kõneleja õigeusu kohta haawawa tähenduse tegi, mis oma tooruse poolest Markowi üteluse ligigi ei ulatanud, siis heideti ta 15 *koosolekuks* wolikogust wälja; Markow teotab kõiki teisi uskusid kõige rängemal wiisil — ja ainult õrn märkus!

Kui tähele paneme, kudas juhtiw erakond ja wolikogu juhatus parempoolsetega ümber on käinud ja neile ikka waikides sõimamiseks iseäralise õiguse andnud, siis peame tunnistama, et peasüüdlased laupäewase ja pühapäewase skandali juures oktobristid on, sest nemad on parempoolseid niisugusele kõnewiisile harjutanud. Skandalitegijate peamehed oliwad ju ka teises wolikogus, aga neil ei tulnud mõttessegi niisugusel wiisil üles astuda, kui nüüd.

Oktobristid ütlewad, et nad parempoolsetele järeleandmisega wolikogu tahawad hoida. Aga see on kõige kindlam tee wolikogu häwitamiseks.

Selles mõttes on wäga huwitaw kaht kirjatükki eilases „Nowoje Wremjas" tähele panna. A. Stolõpin kirjutab seal laupäewase skandali kohta. „Skandali sisemine mõte ja eesmärk saab meile selgeks, kui äärmiste parempoolsete ähwardusi meelde tuletame, et nad usuwabaduse seaduse läbiwaatamist nurja tahawad ajada ja skandali teewad, kuni neid sõjawäe abil wolikogust wälja wiidakse. Sest nende taktika on nüüd täieste selginud: nad tahawad usku äratada, et praegune kord kolme alust õõnestab, mille peal Wene riik senini on seisnud: isewalitsust, õigetusku ja rahwuslust. Eeskawa esimene punkt sai täidetud merewäe staabi küsimuse juures, nüüd täidetakse teist ja kolmas on Poola küsimuse terawamaks ajamise läbi ette märgitud."

Ja sellessamas numbris küsib Menschikow, kuda wiisi wõis sakslane Meyendorff, olgugi et ta õigeusuline on, Wene riigiduumasse pääseda? Ja nõuab, et sealt kõik teised rahwused peaks wälja aetama ning ka pahempoolseid erakondasid osawõtmisele ei tohiks lubada. Muidu: „oodake aga, tulewad weel suuremad skandalid." Näeme wiimaks meie parlamendilaewa täielist hukkaminekut. Kas kolmas duuma oma aega lõpuni jõuab pingutada wõi mitte, on ükstapuha, aga juba praegu on tarwis meie parlamentarismust kõige piinlikuma rewiderimise alla wõtta. Üleüldse meie konstitutsion ja iseäranis meie walimiseseadus tuleb põhjaliku ümbermuutmise alla wõtta."

Ühtlasi nimetab Menschikow riigiwolikogu „nõuandwaks" asutuseks.

Seda nõudmist ei awaldata, nagu teame, esimest kord, waid kord-korralt ikka tungiwamalt ja julgemalt. See on parempoolsete siht ja eesmärk ning kahjuks on just oktobristid neid sellel teel edasi aidanud!

Balti maa-omawalitsus ja maahindamine.

Kui meie Balti maa-omawalitsuse tegewust tähele paneme, kudas ta oma majapidamist juhib, siis selgub, et mõisniku-seisusline maa-omawalitsus sellessamas seisuslises waimus ka oma majapidamist juhib, s. t. mõisniku-seisuse kasuks ja teiste seisuste kahjuks. Kõige selgemalt tuleb see niisuguse tähtsa küsimuse juures nähtawale, nagu maahindamine ehk takserimine, mis niihästi maa wäärtuse kui ka maksusuuruse aluseks on. Selles juhtumises leiame meie niisugust kokkukõlata olekut, et mõisamaa, mis wäärtuslisem on, madalamalt hinnatakse ja wähem maksu maksab, aga talumaa, mis talupoegade käes tarwitusel, palju kõrgemalt hinnatakse ja ka rohkem maksusi maksab; tõepoolest aga peaks asi otse wastupidi olema. Kuid kõik kujuneb ju siin hindajate isikluse ja ka hindamisewiisi järele.

Et Baltimaal maahindamist mitmel ajal toimetati, siis leidub temas ka erakorralist mitmekesidust. Wiimane kroonumaade hindamine sündis 1832. a. Eramaid hinnati pärastpoole, kuid see sündis juhtumisi ju ilma äramääratud plaanita. Mõisa- ja talumaa hindamisele asuti harilikult ainult siis, kui neid pandiks oli tarwis panna. Aga et wäikemaa-omanikkudel seda sagedamine tarwis läheb, siis on talupoegade maad wõrdlemisi hiljemine hinnatud. Et taaler kui hindamise määr ehk norm maa wiljakuse tõstmise järele muutub, siis muutub sellega ühes ka hindamise määr.

Baltimaal on maahindamise normiks taaler wõetud, see määrab maa headuse wõi teiste sõnadega maa pealt saadawa wilja rohkuse ära. Wõib olla, et see norm sel ajal, kui esimest korda hindamise juurde mindi, üsna õige oli, aga nüüd, mil teedeehituse, linnade edenemise, tööstuse ja kaubanduse kaswamise läbi majanduslised tingimised märksa muutunud, on niisugune hindamisewiis juba õiguseta, otstarbeta ja wananenud. Suured ja tulutoojad hooned linnade ligidal olewates mõisates hinnatakse nende all olewa maa headuse järele. Riia merekallas — Bilderlingshof, Marienburg, Dubbeln, Karlsbad ja teised, — kus rikaste riialaste suured ja tulutoojad suwemajad ehitatud, ei anna maa-omawalitsuse kassale mitte midagi, sest et see maa liiwasoomedest, düünidest koos seisab, mis taalriwiisilise hindamise alla ei käi. Peale selle tuleb ka seda tähele panna, et taalri hind wäga mitmekesine on; Sinowjewi tunnistuse järele kõigub see 150—600 rbl. wahel. Taalriwiisilise hindamise peapuudus peitub selles, et teda ainult põllumaa kohta tarwitada wõib, ja sellepärast jääwad metsad ja karjamaad hindamise alt wabaks.

Liiwimaal on, peale Saaremaa, 1.655.477 dessatini mõisamaad. Sellest on metsa all 728.213 dessatini, karjamaa all 123.544 dessatini ja tühja maad, kõrbet 343.247 dessatini; nii on ühtekokku 1.195.004 dessatini ehk $71^1/_{10}$ protsenti niisugust mõisamaad, mis maa-omawalitsuse maksudest waba on. Talumaad on 1.231.142 dessatini, sellest on metsa all 46.877 dess., karjamaa all 226.283 dess., kõlbmata maa all 112.579 dessatini, talumaa hulgas on kõigest 385.739 dessatini ehk $31^3/_{10}$ protsenti niisugust maad, mis maa-omawalitsuse maksude alt waba on. Et maksu alt waba mõisamaad $72^1/_{10}$ protsenti ja talumaad ainult $31^3/_{10}$ protsenti on, siis selgub, et taalriwiisiline hindamine mõisnikkudele kahekordselt kasulikum on kui talupoegadele. Aga selle hindamisejuhtnööri järele käiwadki meie baltlased, ja peawad metsa sissetulekuta waranduseks, kuna nad ometi selle pealt miljonisi teeniwad. Iseäranis wõib wiimasel ajal seda märgata, et põliseid metsasid puhtaks rahaks ümber muudetakse ja see raha wäljamaal läbi lüüakse. Seda aetakse aga nüüd nii jultunult, et maa metsadest paljakslaastamist tõsiselt karta tuleb.

Riigi kasu nõuab, et metsakaitse-komiteed metsa kaitsemiseks sagedamine ja südimalt wälja astuksiwad. On juba metsad kord tulutoomataks arwatud, kus juures neid siiski mõisnikkude rikastamiseks häwitatakse, siis nõuab õiglus, et nende pealt ka maksu wõetakse, selleks tuleb aga taalriwiisilist hindamist kõrwale heita ja teist hindamise normi luua.

Talupoegade metsasid wõib tõepoolest tuluta liikumata waranduseks pidada, sellepärast, et teda wõrdlemisi üsna wähe on ja ka sellepärast, et talupojad sealt enesele ainult majapidamise tarwidusi saawad.

Isetaoline on ka see olukord, et mõisamaa hulka palju tühja maad on arwatud, mis mingisugust tulu ei toowat; ometi on igale kohalikule elanikule teada, et mõisamaa talumaast märksa parem on. Seda wõib järgmiselt seletada: endise hindamise ajal oliwad niisugustes kohtades, kus nüüd ilusad põllud näha, tõepoolest paljad tühjised kõrbed ja kaartide peale on nad tänapäewgi kõrbeteks jäänud ja jääwad selle ajani, kuni keegi üleüldsuse kasu eest wälja astub ja pettuse awalikuks teeb. Aga wõib olla, et mõisamaade praegust kõrbete rohkust mõisnikuliste hindajate meelega wõi kogemata tehtud wigade põhjal wõibki seletada.

Kes rewiderib siis nende tegewust?

Liiwimaal on eraomanikkude ja linnamõisate suurus 1.707.492 dessatini, mis 317.818 taalri alla on hinnatud, kus juures 1 dessatin hinna poolest $^9/_{50}$ taalri suurune on. Talumaad on seal 1.241.324 dessatini, mis 507.860 taalri alla on hinnatud, 1 dessatin on hinnapoolest $^2/_5$ (0,41) taalrit suur. Nii on mõisamaa läbistikku kaks korda odawamalt hinnatud kui talumaa.

Saaremaal on maahindamised sedasama määra nendesamade puudustega tarwitatud nagu mujalgi Liiwimaal.

Ka Eestimaal ei ole lugu parem: needsamad puudused ja õiguseta tagajärjed. Ametliste teadete järele oli 1887. a. 1.038.499 dess. mõisamaa hulgast maksuwaba maad 563.389 dessatini ehk $51^1/_5$ protsenti, aga 675.825 dess. talumaa hulgas oli maksude alt wabastatud maad 50.270 dessatini ehk $7^2/_5$ protsenti. Terwe mõisamaa on 3.564 adramaa alla hinnatud, aga talumaa — 5.564 adramaa alla. Läbistikku on ka siin mõisamaa kaks korda odawamalt hinnatud kui talumaa. Pärastpoole wõeti ka metsad hindamise alla ja sellepärast wõib nüüd Eestimaa hindamist natuke õiglasemaks arwata.

Kuramaal wõetakse dessatiniwiisilist maamaksu niihästi kiwide kui ka metsade pealt ja sellepärast on seal hindamine natuke õiglasem kui Eesti- ja Liiwimaal, muidugi on ka temal oma puudused.

Seletatud hindamisewiis tekitas kohaliste elanikkude keskel niipalju rahulolematust ja kaebtusi, et maanõunikkude-kogu sunnitud oli uusi seadusi wälja töötama, mis 1901. a. 4. juunil kinnitati; nende seaduste järele ei wõeta maa-omawalitsuse maksusid mitte ainult maa pealt, waid ka teiste liikumata waranduste, majade, wabrikute jne. pealt.

Aga nende seadluste põhjal maanõunikkude-kogu ja hindamise-komisjoni poolt kokku seatud juhatuskirjadesse sattus hindamise kordasaatmisel niipalju täitsa seadusewastalisi määrusid, et kroonupalati walitseja nende wastu protesti awaldama pidi. 1904. a. töötati juhatuskirjad uueste ümber ja sellesama aasta kewadel asuti wiimaks uute seadluste järele maahindamisele; selle töö tarwis oskas maanõunikkude-kogu enesele kroonu poolt 650.000-rublalist laenu nõutada.

Olgugi et uued seadlused puudulikud on, siiski peab tunnistama, et samm edasi on jõutud. Kahjuks on ka selgi juhtumisel see traditsioniline wiga tehtud, et kõik hindamise asi maanõunikkude-kogule korraldada on jäetud. Seda kogu aga ei usalda kohaline rahwas ja nagu aru saada, mitte ilma põhjuseta. Hindamisetöö edeneb wisalt ja selle tarwis on juba uut wõlga waja läinud, nii et wiimaks wäljaminekud selle töö eest kuni miljoni rublani tõusewad. Seniajani on ainult 1.435.777 dessatini ära hinnata jõutud.

„Rew. Iswestija".

Wäljamaalt.

Italiast.

Riikide hulka, kes kroonuteenistuse aega kuni kahe aastani lühendada tahawad wõi juba lühendanud on, on lõpuks ka Italia astunud. Sellekohane seaduse-nõu on küll alles wastu wõtmata, aga arwata on, et ta ühtegi takistust eest ei leia, kuna uus sõjaminister kui ka parlamendikomisjon, kelle käes ta arutada on, tema poolt on. Waielust sünnitab weel üksi küsimus, kudas seda eelnõu tegelikult läbi wiia. Kuna komisjoni enamus järk-järgulist üleminekut ja teatawate wäeosade juures weel kolme-aastase teenistuse-aja juurde jäämist soowib, nõuab wähemus, et eelnõu otsekohe ja terwe sõjawäe kohta maksma pandaks. Kolme-aastasest teenistuse-ajast ei taha ta üleüldse teadagi. Ta toetab end selle juures ühe polkowniku arwamise peale, kes komisjoni ees seletanud: „Kahest aastast on täieste küllalt, et mehest tublit sõjameest wälja teha; mida kauemine ta teenistusesse jääb, seda pahemaks ta läheb."

Mille peale komisjon lõpuks kokku saab leppima, on raske ette ära näha, ja see ei ole ka mitte tähtis. Mis aga kindel ja tähtis, on see, et kahe-aastane teenistuse-aeg juba teel on. Komisjoni enamus tahta isegi juba ühe-aastasele teenistusele teed teha, mis, nagu „Frankfurter Zeitung" arwab, ka ükskord kindlaste tulema saab. Ka Prantsusmaal olla juba arwamine tekkinud, et kaheaastase teenistuse-aja järel ühe-aastane tulema pidada ja ka tulema saada.

Prantsusmaalt.

Prantsuse saadikutekogus, kus wiimasel ajal täieline tegewusewõimetus walitsema näis, on praegu kaks õige tähtsat seadust walminemas, mis, kui nad läbi peaks minema — ja selle juures ei ole enam kahtlust — mitte üksnes tema senist tegewuseta olekut wabandama ei saaks, waid temale isegi ühe tähtsama koha oma eelkäijate ridades annaks. Need kaks seadust on riiklise abiandmise eelnõu elatanud töölistele ja teenijatele ja eelnõu, mis riigi wahekorda oma ametnikkudega kindlaks määrab.

Esimese eelnõu kohta peab tähendama, et ta wiimaste kaheksateistkümne aasta jooksul wahetpidamata parlamendi tööplaanil on seisnud. Kes tema teokstegemist niikaua on takistanud, on ülemkoda ehk senat. Põhjustes, mis seal nimetatud eelnõu kohta ette toodi, ei leidu küll midagi iseäralist wõi algupäralist, aga nad huwitawad sellepoolest, et eelnõu nende mõjul iseloomuliku kuju on omandanud, mis teda sellesarnasest Inglise walitsuse eelnõust — nüüd küll juba seadus — tähtsalt ära lahutab.

Eelnõu, seletasiwad tema wastased, tahab uusi põhjusmõtteid maksma panna, mis töölistele õiguse annab riigilt ülespidamist nõuda, mis muud midagi ei tähenda, kui teewalmistamist sotsialismusele. Teine põhjus, mis eelnõu wastu ette toodi, oli see, et uus seadus kokkuhoidmise ja ettewaatuse tundmust nõrgendama saaks, mis prantslaste juures praegu õige suureste edenenud olla ja rahwa rikkuse kaswamiseks tähtsalt kaasa olla aidanud. Kui inimene teab, et tema „wanad päewad" riigi poolt kindlustatud on, mis sunnib teda weel kokku hoidma, seletatakse senatikomisjoni arwamises eelnõu kohta.

Neid kahte kartust südames kandes ongi senat eelnõu juures tähtsaid muudatusi ette wõtnud. Muutmata jäi kõigest üks punkt eelnõust, mis ühtlasi ka tema nurgakiwiks on, see on nimelt punkt, kus tööliste sunduslisest kinnitamisest räägitakse. Et see määrus tööliste eneste kõrwal ka tööandjatele tähtsad kohustused peale paneb, oleks senat, kui peaasjalikult jõukamate kihtide esitleja, hea meelega näinud, et teda mitte olemas ei oleks, aga pidi selles asjas heaga järele andma, peale selle, kui alamkoda ja ministerium seletanud oliwad, et nad selles asjas mingisugust sisulikku muudatust ei luba. Senat andis järele, aga alandas kinnitusemaksu kuni wiimase wõimaluseni, nii et sunduslikku kinnitamise tingimised nüüd järgmised oleks: tööline ise peab iga aasta 6 franki kinnitusmaksu maksma, tööandja — 9 fr. iga oma töölise pealt ja riik — 4 fr. Abiraha suurus, mis tööline niisugustel tingimistel saaks, oleks 267 franki (umbes 100 rubla), mis tööline siis kätte saaks, kui ta 65 aastat wanaks on saanud. Nagu näeme, on summakene iseenesest nii tühine, et „mureta ja rahulikust wanadusest", mille tagajärjeks kokkuhoidmise ja tulewiku eest hoolitsemise tundmuste langemine wõiks olla, siin enam juttugi ei maksa teha. Jääks asi üksi selle juurde, wõiks terwet eelnõu ennem rumalaks mänguks, kui tõsiseks abiandmiseks nimetada, aga siin just awaldabki ennast see huwitaw iseäraldus, mille senat temale andnud ja mille otstarbe isikliku ettewõtmise waimu tõstmine on. Lugu on nimelt see, et senati eelnõu järele igale töölisele õigus jääb 6 frangi asemel iga aasta 9 ehk 12 fr. kinnitusmaksu maksta. Selle järele peawad siis aga ka teised maksjad, s. o. tööandja ja riik, oma osasid suurendama, nii et

abiraha suurus 340 frangini tõuseks, 9 frangilise ehk 400 frangini 12 frangilise aastamaksu suures.

Selles punktis lähewad senati ja saadikutekogu arwamised, nagu juba öeldud, suureste lahku, kuid siiski on põhjust loota, et eelnõu sel kujul wastu wõetakse, mis senat tale andnud. Selles mõttes räägiwad isegi sotsialistlised lehed. „Tähtjas on seda ühiskondlist asutust kord elusse wiia; tarwilikka parandusi teeb juba elu ise," seletawad nemad. Peapõhjuseks, miks selle eelnõu täidesaatmisega seekord iseäranis rutatakse, ei ole aga siiski mitte tema tähtsus, waid see, et warsti uued saadikutekogu walimised tulewad.

„Tarwilikka parandusi toob juba elu ise", tähendawad radikalsed lehed ka teise, kohtuministri Briandi poolt wäljatöötatud walitsuse-eelnõu kohta, mille otstarbe õiglase wahekorra loomine on riigi ja tema ametnikkude wahel. Selle seaduse-eelnõu mõte ja tähtsus paistawad wäga selgeste juba seletuskirja esimestest ridadest wastu, mis minister oma eelnõule juurde on lisanud ja kus järgmist öeldakse: „Kuna walitsuse wõimu otstarbe seltskonna hea käekäigu edenemises seisab, peab tema mõju ka tema all seiswate riigiametnikkude kohta seaduste läbi piiratud olema — ametnikkude kaitsemise mõttes ülemuse omawoli ja favoritismuse wastu."

Et seda mõtet tegelikult läbi wiia, seab uus seaduse-eelnõu terwe teenistusekäigu awaliku arwamise ja seltskonna ülewaatuse alla. Ametisse wõtmine sünnib selle järele üksi wõistluse põhjal. Wõistlusele ette lastawate kandidatide nimekirja kokkuseadmine jääb küll walitsuse kätte, aga selle wastu on igal kandidadil õigus põhjuste järele pärida, miks teda wõistlejate nimekirja mitte wastu ei ole wõetud. Ametikõrgendamiseks etteandawate kandidatide nimekirja kokkuseadmist toimetab sellekohane kollegium. Nimekirjad antakse awalikult teada, ja igal ühel on õigus seletust pärida, miks teda kandidatide hulka üles ei ole wõetud. Walitsusel ei ole õigust ametnikule ilma sellekohase disziplinar-nõukogu otsuseta, mis süüdistatawa enese ametiwendadest koos seisab ja kelledel temaga ühekõrgune aukraad peab olema, ühtegi tõsisemat trahwi peale panna. Disziplinar-nõukogu otsuste peale wõib iseäralisesse asutusesse edasi kaebada, mis teatawatest riigiametnikkudest koos seisab. Jääb aga minister kõige selle juures siiski oma nõudmise juurde, siis läheb asi parlamendi kätte otsustada.

Kõige tähtsam külg selle seaduse-eelnõu juures on aga siiski see põhjusmõte, tähendawad „Russk. Wedom.", mille peal ta üles on ehitatud ja mis lühidalt öeldud, selles seisab, et seaduste õige tarwitamine, kui ilusad need seadused iseenesest ka ei oleks, senikaua küllalt kindlustatud ei wõi olla, kuni walwamine nende järele mitte isikute eneste kätte ei ole usaldatud, kelledele nende õige tarwitamine kõige tähtsam on. Selles mõttes annabki uus seaduse-eelnõu ametnikkude ühisuste täidesaatwale organisatsionile õiguse kõikidel neil juhtumistel ministrite ja kohtu ees wälja astuda, kus nad oma liikmete seaduslisi õigusid tunnewad puudutatud olewat.

Eelnõu järele on ametnikkudel täieline ühinemisewabadus selle ainukese kitsendusega, et ühinemine ühe ja sellesama elukutse piiridesse jääks.

Streigiküsimuse kohta uued määrused lõpulikku wastust ei anna. Öeldakse ainult niipalju, et omawolilise tööseismajätmise puhul kõik ülesloetud seaduslised kindlustused oma jõu kaotawad ja minister seega õiguse saab ametnikka lahti lasta ja nende asemele uusi nimetada, ilma et ta kohtuotsust ära pruugiks oodata. Minister ei ole aga mitte kohustatud seda tegema, mis teise sõnaga öeldud, niisama palju tähendab, kui et streiki ennast ette ära weel kuriteoks ei tunnistata, mille kannul tingimata trahw peaks käima.

Nagu näeme, on meil ka siin ühe seaduse-eelnõuga tegemist, mis ehk warsti tähtsaks ajalooliseks sündmuseks wõib saada. Radikalsed lehed soowiwad selle eelnõu tõttu nii walitsusele enesele, kui oma erakonnale õnne. „Kuigi need määrused meid weel kaugelki rahustada ei suuda, ei pea meie siiski mitte tarwilikuks nende tõsist wäärtust tähele panemata jätta," kirjutab isegi sotsialistide häälekandja „Humanité".

Wene riigist.

Wenemaalt.

Moskwa intendanturi rewiderimise kohta.

Nagu lugejad mäletawad, laskis senator Garin oma rewiderimise puhul Moskwa kaupmeeste juures läbiotsimisi ette wõtta. See asi tegi sellel ajal suureste tolmu ja senator Garini üle saadeti niihästi peaministrile kui ka kaubandusministrile palju kaebtusi. Wiimase juurde saadeti Moskwa kaupmeeste poolt ka saatkond.

Seda tähele pannes, et kaebajate hulgas kõige suuremate äride asemikud oliwad, wõeti need kaebtused ka tähelepanemise alla.

Rewiderijate poolt anti selle kohta seletusi. Senator Garin näitas ära, et just kaupmeeste juures ettewõetud läbiotsimised tähtsaid tagajärgesid on andnud, mis terwet rewiderimisekäiku omast kohast ära määranud. Näituseks leitud Alafusowi wabrikutest terwe hulk pakkisid mitmesuguste summadega ja märkustega, kellele ja kui palju kellegile lubatud. Sealt wõis ka näha, et need pakid oliwad mitmesugustele intendanturi ametnikkudele wäljajagamiseks määratud. Sealt saadi ka teada, mispärast need summad wälja anti. Läbiotsimistel selgus ka, kuipalju kroonu poolt kaubamuretsejatele makseti.

Sellel põhjusel anti siis senator Garinile tegewusewabadus.

See arusaamine, et kõik awalikuks tuleb, et juba kohtu käest ei pääse, on ka wiimasel ajal intendanturi ametnikud kõnelema pannud. Nad annawad üksteist wälja, korwa pealt ära näidates, kes ja kuipalju keegi nende seltsimeestest enesele suutis tagawaraks korjata. Mõned näitawad täitsa awalikult, kudas nad ise wõtsiwad ja kellega nad saaki jaotasiwad. Kes ei wõtnud, see jäi päriselt teiste naeruks. Ka seda tulnud ette, et siis, kui mitte teistega ühes ei töötatud, siis wõidud selle läbi isegi teenistusest lahti saada. Huwitaw on see asjalugu, et sellel puhul, kui ladudes kaupa leiti puudu olewat, pandi puuduwa kauba summa kohalise ametniku arwesse äratasumiseks. Puuduwad summad ulatasiwad mõnikord kümnete tuhandete rublade peale, kuna ametniku palk, kes seda pidi tasuma, wahest $1^1/_2$—3 tuhat rubla oli.

„Aga ometi wõtsiwad ülemaltähendatud palgasaajad ametnikud kümnete tuhandete rublade tasumise enese peale.

Üleüldse oli see puuduwate summade tasumise sistem warguste ja raiskamiste peale põhjendatud.

Nagu nüüd selgus, läheb terwe intendanturi walitsus kohtu alla. Kohtu alla antawate nimekirjas on 120 isikut ülewal.

Senator Garini aruanne selle asja kohta on mitu sada trükitud lehte suur. Seda asja tahetakse üksikute osade kaupa ette wõtta.

Esimene aruanne tehtakse sügisel. See käib nende isikute tegewuse kohta, kes selleks ajaks juba kohtuliku uurimise alla on antud.

Peterburist. Isa ja poeg rongi alla. 25. mail jäiwad Peterburi lähedal talupoeg Saweljew ja selle poeg rongi alla. Wedur wiskas wanamehe teelt kõrwale ja rattad lõikasiwad tal käed küünarnukkidest saadik maha, kuna wedur poega tükk maad edasi wiis ja ta keha täitsa ära purustas.

— Iselaadi wargus. 24. mai hommikul andis Aleksander-Newski linnaosa 7. jaoskonna pristaw telegrammi teel kõigile jaoskonnawalitsustele teada, et Snamenski platsilt olla Aleksänder III mälestusesamba juurest rohkeste ilustusi ära warastatud. Selle telegrammi järele on üle 2000 arssinat punast ehtimiseriiet ja 400 arssinat kalewit sealt ära kadunud.

Politsei sai teada, et 24. mai öösel olla kahe woorimehega riiet sealt platsilt ära wiidud. Arawiijad olla pealt näha linna töölised olnud.

Alguses arwati, et elektriraudtee-teenijad on warguse toime pannud ja sellel põhjal wõeti nende korterites läbiotsimine ette. Aga sealt ei leitud warastatud asju. Siis mindi linna tööliste korterisse otsima, kust ka ärawarastatud riie üles leiti, mis juba osadeks oli lõigatud. Tuli wälja, et siin ainult pool sellest riidest on. Kus teine pool on, seda ei ole weel teada.

Peterburis on moodiks, et odawad riided, mis linnapidustuste kordadel ehtimiseks tarwitatakse, pärast töölistele antakse. Sellel puhul ei wõinud aga sellest juttugi olla, sest et need riided kallihinnalised oliwad ja nad oliwad ehtimise toimepanija poolt laenuks wõetud.

Lätimaalt.

Riiast. Punased lipud. Nagu „Latwija" teatab, on arwurikaste inimeste poolt punaseid lipukesi mahalastud rewolutsionäride haudade peale pandud. Politsei korjas lühikese aja jooksul lipud ära.

Miitawist. Wästastikune kinnitamise-selts. Kuramaa Läti wastastikune kinnitamiseselts on walitsuse poole nõudmisega pööranud, et temale luba antaks oma tegewust ka Liiwimaa, Kowno ja Witebski kubermangude peale laiendada. Palwe on rahwa tarwiduste peale rajatud. Praegu korjab siseministe asjade minister kuberneride poolt teateid, et seltsi nõudmist täita.

Metsaraiumise keeld. Kuramaa metsakaitsmise komitee on Swetenski mõisas metsaraiumise üheks aastaks ära keelanud.

Rodenpoisist. Suur tulekahju. Nagu „Latwija" teatab, on nimetatud mõisas 14. mail teadmata põhjusel tuli lahti pääsenud, mille läbi wesiweski, saeweski, willakraasimise- ja -wanutamise- ja sindliwabrik maha põlesiwad. Kahju 51 tuhat rubla.

Kodumaalt.

Koerust. Kudas talukohtadest mõisad tekkiwad; seda näitab järgmine lugu:

Mõni aasta tagasi ostis keegi Rakwere linna kodanik L. Raigu kogukonnast omale 3 täis-talukohta, ehitas sinna herrastemaja peale ja endised hooned jäiwad töötegijate tarwitada. Peagi leidis ostja, et 3 talukohta talle wähe on ja ostis weel 6 talukohta lisaks. Nendest kuuest talukohast oliwad 2 ta oma, 2 tema naise ja 2 tema õe nime peal, et sel kombel seaduslikku kohtade ümberkirjutamist wõimalikuks teha. Endised kokkuliidetud 3 talukohta müüs ta kellegile K.-le ära. Raigu kogukonnas on kõigest 18 talukohta, nii on täieste pool kogukonda kahe inimese käes, kuna wallas palju ilmamaata inimesi on, kes maad ootawad, ja et seda siit saada ei ole, Siberisse rändawad.

Wallawalitsus, kellele sarnane kohtade kokkuliitmine meele järele ei olnud, palus talurahwa-asjade komissari, et wiimane niisugust talukohtade häwitamist mitte ei lubaks, kuid komissar leidis, et hr. L. kohad seaduslikult on omandanud ja selleks mingit takistust teha ei wõi. (Kuuest talukohast on ainult mälestus järele jäänud ja wallakirjadest wõib üksi näha, et need kokkuostetud talukohad on; praegu kutsutakse neid „Maarja mõisaks".)

Nüüd on Raigu kogukond wallaametnikkude walimisega hädas. Sellest kogukonnast peab nimelt üks abitalitaja, üks kohtumees, kolm wolikogu liiget ja kaks külakubjast olema. Kokku 7 ametnikku. Üheksa talukohta on aga kahe isiku käes, keda iga talukoha eest mitte ei saa sundida kogukondlist ametit pidama, nii peab siis pool kogukonda kahe isiku pärast kõik ametis olema.

— Kirikumaksud. Õpetaja ja koguduse wahekord on siin juba sellest ajast saadik, kui praegune õpetaja hr. Haller ametisse sai, õige teraw. Ajajooksul ehk oleks see teraw olek ära kadunud, kuid 1905.—6. a. haledad sündmused tegiwad selle wõimatuks. Tagajärjeks on nüüd see, et kirikuskäijate arw märksa langenud on, mõned Greeka õiget-usku läinud ja et suurem jagu kohapidajaid kirikumaksusid ilma politsei sunduseta ära ei maksa. Kõige suuremat tüli teewad puud, mida perede pealt õpetaja tarbeks nõutakse. Mõnel peremehel ulatab kirikumaksu wõlg paarikümne rublani.

1908. aastal pööras Kapu wallawalitsus kohalise talurahwa asjade komissari poole palwega, et wiimane seletaks, kas on taluperemehed kohustatud õpetajale puid andma wõi ei, sest et ühelgi talul metsatükkisid ei ole. Kommissar Roschkow kirjutas wallawalitsusele ette kõige kiiremalt õpetaja puud kohale lasta toimetada.

On kord õpetaja ja koguduse wahekord teraw, siis saab selle all ka köster kannatada. Tema palk ei tule sugugi paremalt sisse kui õpetajalgi. Iseäranis kangekaelsed on mõned leeripoisid oma leerimaksusid köstrile ära maksma. Siin on pruugiks, et iga leeripoiss 180 kop. köstrile leeriõpetuse eest maksab. Paljud jätawad aga selle maksu maksmata. Köster pööras kohalise politsei poole palwega, et see leerimaksu wõlad administratiwilisel teel wõlgnikkude käest sisse nõuaks. Aga politsei jättis sellekohase seaduse paragrafi puudusel köstri palwe tähele panemata. Siis kaebas köster wõlgnikud wallakohtusse, kuid tõenduste puudusel läks nõudmine ka siin tühja. „Post."

all right. **Kadrinast.** Nelipühi teisel pühal pandi Joaweski wabriku juures näitemüük ühes näitemängu „Loreida'ga" toime, mille puhas sissetulek, ligi 500 rbl., Ilumäe, Kadrina abikiriku heaks läks. Kord pidul polnud seekord mitte eeskujulik, sest wägisi pidi korrapidaja ilmapiletita inimesi saalist näitemängu ja tantsu waheajal wälja ajama, et tantsijatele ruumi saada; ka tantsu ajal kuuldi joobnud mehi saalis hõiskamas.

— Waimulik kontsert kirikus esimesel pühal läks hästi; laulud ja orelimäng kõlasiwad puhtalt. Sissetulek, ligi 100 rbl., läks Hariduseseltsi kooli heaks.

* **Lihulast.** Nelipühi kolmandamal pühal s. a. pidas kohaline Rahwahariduseselts siinses pritsimajas basari ja näitemängu ära. Basari asju oli, selle peale waatamata, et raamatutega ja lehtedega korjamine ülemuse poolt keelatud oli, kaunis hulgakene kingitud. Ilusa ilma pärast oli rahwa osawõtmine kaunis elaw. Sissetulek 195 rbl. 40 kop., millest 42 r. 86 kop. kuludeks maha arwates 152 r. 54 kop. puhast kasu üle jäi. Näitemäng „Südameuss", mille ettekandmise eel hr. A. Morel asjakohase seletuse näidendi kohta andis, läks kaunis hästi. Ka näitemängust osawõtmise üle ei wõi nuriseda. Näitemängust tuli puhast kasu sisse 57 rbl. 22 kop. Sellega on siis seltsile 209 r. 74 kop. puhast kasu järele jäänud.

Kärust. Öösel wastu 22. maid põles Käru mõisa karjalaut maha. Et hoone kiwist oli, siis jäiwad müürid alles. Loomad saiwad kõik päästetud. Tule hakatus teadmata. See on tänawu Käru mail teine tuleõnnetus. Selle peale waatamata ei ole mõis, niisama ka wald pritsi muretsemiseks mitte midagi ette wõtnud, ehk küll selgeste näha oli, missuguseks õnnetus karjalautade põlemise ajal minna oleks wõinud, kui mitte Salla walla ja mõisa pritsisi ei oleks olnud.

— Praegu ehitab Kärus keegi noor suurkohaperemees pakkimise laastude walmistamise wabrikut. Hoone seinad on ülewal; ka kõrwalisi hooneid on juba ehitatud. Soowime noorele ettewõtjale õnne ja kordaminekut.

Juba mõniteistkümmend aastat räägiti teetegemisest Kärus üle Pedja jõe Riiamaale, aga kõik oli asjata. Tänawu on asjaga hakatust tehtud. Praegu tehtakse Pedja jõele silda peale. Sild saab raudast, tsemendiga üle walatud.

Põidelt. Põide Põllumeesteselts pidas esimehe õp. Sitska juhatusel 19. mail weel kord enne suwe kiireid töösid koosolekut. Kõnet pidasiwad mõisarentnik hr. J. Pukk karjakaswatusest ja mõisawalitseja hr. Kuusberg põllutööriistadest. Osawõtmine rahwa poolt oli keskmine.

Peale eelnimetatud seltsi on põidlastel weel Põide Kaubatarwitajate-ühisus. See selts näitab praegu kaunis tugewat elujõudu. Peale ühe poe, mis Tornimäe kiriku juures seisab, ostis ühisus omale weel teise maja (endise karskuseseltsi maja). Nimetatud maja on Lewala külas Põide kiriku lähedal. Praegu muudetakse nobedaste seda maja poeks ümber, sest kauplust tahetakse 1. juunil awada. Poodisid on siin juba ennegi küll, nimelt kolm; aga neljas pood arwati ometigi weel tarwiliseks. K.

Narwast. Karud 3 lehma ära murdnud. Kohalisele Wene lehele kirjutatakse Oudowa kreisist, Weino külast, et Weino mõisa lähedal, umbes $1^1/_2$ wersta eemal, 12-aastane poisikene lehmi hoidnud, keda 16 pead olnud. Kui karjane lehmi õhtul koju ajanud, olnud 3 lehma puudu. Peremees läinud ise kadunud loomi taga otsima ja leidnud ainult nende kehad, üks olnud weel elus ja lõppenud kojutoomisel ka ära. Weel sellsamal päewal, kui lehmad otsa saiwad, kuulnud karjus karude mõmisemist.

Talwel lastud kaks emakaru maha. Rahwas teada rääkida, et isased karud igawuse pärast külameestele nüüd kurja teha.

— Wargus. Maksis kah warastada! 20. mail murti Kadetowi m. Hospitali uul. E. Schebalowi kuuri lukk lahti ja warastati kuurist, kus midagi wäärtasja ei olnud, 4 sawist potti ära, umbes 48 kop. wäärtuses. Warguses kahtlustati Rakwere kreisi talup. Eduard Ploumanni, kes kinni pandi; asi on 3. jaoskonna kohtu-uurija käes.

— Kroonu wiina warastatud. 21. mail warastati koormast, mis Narwast maanteed mööda Oudowa poole läks, üks kast (8 puuda) kroonu wiina, mis $^1/_{20}$-ämbrilistesse pudelitesse oli walatud, ära.

— Maksuta rõugeid pandakse igapäew linnawalitsuse hoones kella 9—11 hom. ja Lawretsowi ambulatoriumis kella 10—12 päewal. —lm.

Tartust. „Karskuse Sõbra" üleüldisel peakoosolekul 23. skp. harutati peaasjalikult korteri suurendamise küsimust. Seltsil on theejoomise ja lugemise ruumid wäga kitsad ja needki on harilikult alati suitsu täis, sest nad on kohalt ka suitsetamiseruumideks. Pealegi asub seltsi ruumides puutööliste ametiühisus, kellel üle saja liikme on. Et noorte seltside toetamist wanemate seltside kohuseks, iseäranis aga weel karskuseseltsi kohuseks tuleb lugeda, kes siis ühtlasi asutawate ja noorte seltsiliikmete peale ka oma moralset mõju awaldab, otsustati ruumisid igal tingimisel laiendada. Ühtlasi awaldati soowi, et wõimalikul korral ka saali suurendada saaks, nimelt nii, et saali otsas olew eestseisuse tuba, mis seina läbi saalist lahutatud on, saali külge saaks liidetud.

Ruumid, mida juurde mõeldaks üürida, on sealsamas majas sellesama korra peal, kus selts praegu asub. Waliti wiieliikmeline komisjon, kes majaperemehega ruumide suurenduse üle läbirääkimisi saab pidama.

Uueks abiesimeheks waliti kinnisel hääletamisel „Isamaa" toimetuse liige hr. Rahamägi.

Läbirääkimistel tuli üleüldise karskuse-päewa ärapidamine harutusele. Asi jäeti eestseisuse hooleks, kes järele kuulab, kas kõnelejaid ja ruumisid kusagiltki saada on. Sarnasel korral, kui kõnelejad ja kohased ruumid saadawal on, peetakse karskusepäew juulikuu keskel ära ja päewakorrale wõetakse „salakõrtside wastu wõitlemise" küsimus.

31. skp. paneb selts muusikaga wäljasõidu Haaslawale toime, kus „Karskuse Sõbra" näiteseltskond Max Dreyer'i „Proowikandidadi" ette kannab.

—Eks.

Tartust. Huwitawa pildikese ühistegewuse wõitlustest toob „Põllutööleht" oma minewanädalases numbris.

Kus ühistegewus pead on tõstnud, seal on temale ikka nende ringkondade poolt, kes ühistegelistes asutustes wõistlejat näewad, waenulikult wastu astutud. Noor ühistegewus peab wõitluse päewi ja aastaid läbi elama, enne kui pind tema jalgade all kõikuwuse kaotab. See on loomulik nõnda ja ka meie pidime algusest saadik seda arwesse wõtma, et wõitlus tuleb.

Ja ta tuli. Tulgu. Wõitlus kaswatab jõudu. Ja mõnikord on üsna lõbus, seda wõitlust pidada ja tema käiku pealt waadata.

Kuid siisgi, kui üksikutel juhtumistel abinõude peale waadata, mida ühistegewuse wastased oma wõitluses tarwitawad, siis ei wõi sellest enam waikides mööda minna. Nii madalad ja nii näotud on nemad mõnikord.

Tartu Eesti Majanduse-Ühisus on elusse kutsutud, et ühistegelikult põllumeestele põllutöötarbeaineid kätte muretseda ja põllutöösaadusi müügile toimetada. Eesti Põllumeeste Seltsi kaubanduse osakonna eeltöösid tarwitades oli Majanduse-Ühisusel algusest saadik wõimalik suurettewõtte kujul tööle hakata. Juba paar aastat oli kaubanduse osakond üle terwe maa kui hea heina- ja loomatoidu junrika seemne hallikas tuttawaks saanud ja seemne hulk, mida enne kaubanduse osakond ja nüüd Majanduse-Ühisus põllumeestele kätte on muretsenud, on iga aasta harulduse kiirusega kaswanud.

Iseäranis heideti ka kunstsõnnikute kättemuretsemises kõik ülearused wahelülid kõrwale, osteti sõnnik otsekohe wäljamaa wabrikutes ja korraldati sissewedu otseteel. Isegi kunstsõnniku kottidele lasti wabrikus Majanduse-Ühisuse ärinimi peale trükkida. Et seal, kus ostjatele nii laialine õigus kaupade headust läbi katsuda lasta antakse, kui Majanduse-Ühisuses, ühtegi wagunitki kaupa ilma teadusliku kontrollita ja täieliku wastutuseta sisse ei osteta, on ülearune siin weel kord seletada.

Ustaw ja korralik asjatalitus on Majanduse-Ühisusele põllumeeste hulgas lühikese ajaga palju sõpru wõitnud. Üleüldist usaldust, mis Majanduse-Ühisusele osaks saab, on paljugi katsutud kurjaste tarwitada.

Paari kuu eest tuli Tapalt teateid, et kaupmees Iwanow ja keegi Blumfeldt kuulutused wälja oliwad pannud, kus nemad teatawad, et nad Tapal Iwanowi kaupluses „Tartu Eesti Põllumeeste kaupluse osakonna seemnekaupluse" on awanud. Kuulutuses oli öeldud, et selts seemne headuse eest wastutab ja kutsuti kõiki ostjaid üles, kauplusest lahkudes „wastutuse kwiitungi" nõuda, mille ettenäitamisel „Selts" nendele kahjutasu pidi maksma, kellel seeme ei idane.

Et niihästi Eesti Põllumeeste Selts kui ka Majanduse-Ühisus üleüldse mitte kaupade headuse eest ei wastuta, mida mitte otsekohe nende käest ei osteta, peale selle ei Blumfeldt ega Iwanow tähendatud asutustest mitte ühte teragi seemneid ostnud ei olnud, palus Majanduse-Ühisuse juhatus otsekohe telegrafi- ja kirjateel Tapa politseid asju järele waadata ja tarwilikul korral kuritööd takistada. See on sündinud ja asi läheb weel kohtulikule harutusele.

Olgu sellega nüüd lugu kudas on, aga oma näotuse poolest lööb selle wahejuhtumise üks teine Tartus sündinud lugu kaugelt üle.

Möödaläinud nädalal teatati Majanduse-Ühisuse juhatusele, et ühes suuremas ja tuttawamas siinses põllutööriistade- ja kunstsõnniku-kaupluses, mille nime meie seekord weel nimetamata jätame, ühte kotti Majanduse-Ühisuse ärinimetusega superfosfati ostjatele näidatakse ja neid niisuguse kaubaostmise eest hoiatatakse, seletades, et sellel kaubal mingisugust õiget wäärtust ei ole ja Majanduse-Ühisuse tegewust ja ausust üleüldse kahtlustades.

Majanduse-Ühisuse juhatuse esimees sõitis kohe politseijaoskonda ja sealt politseiametnikuga tähendatud kauplusesse, et asja ligemalt kindlaks teha. Kaupluses leiti tõeste nähtawal kohal leti ees Majanduse-Ühisuse ärinimetusega superfosfadi kott, kuna muidu kaupluse ruumides kunstsõnniku kottisid mitte ei olnud. Kaupluses olew müüja seletas, et kaupluse omanik ise selle koti Majanduse-Ühisusest osta ja oma kauplusesse üles seada on lasknud ja et sel kotil ikka „iseäraline otstarbe" olewat küll, millest tema aga ligemalt seletada ei tea.

Ligemal järelkuulamisel on Majanduse-Ühisuse juhatus küllalt isikuid leidnud, kelle juuresolekul juba pikemat aega kõnelolewas kaupluses Majanduse-Ühisuse tegewust waleteadete laialisaatmise läbi plaanilikult kahtlustatud on. Imestamisewäärt on, kui kaugele selle juures sagedaste on minnud.

Ehk küll Majanduse-Ühisuse juhatusel küllalt materjali käepärast on, ei taha tema seekord weel mitte süüdlasi kohtu kätte anda, lootes, et awalik arwamine ise juba küllalt waljuks ja õiglaseks kohtumõistjaks on ja lootes, et Majanduse-Ühisuse õiglane, ennast ärasalgaw töö juba sedawõrd lugupidamist on wõita suutnud, et kuritahtline kahtlustamine ja omakasupüüdjate laimujutud laiemates ringkondades mõjuta jääwad.

Kus aga Majanduse-Ühisuse nime au kallale kippumised korduwad, seal lubab Ühisuse juhatus selle wastu kindlaste wälja astuda.

Riigiwolikogu.

24. mai koosoleku järg.

Markow jatkab oma kõnet edasi: Teie kõnelete õiglusest, aga waadake rebast. Ta on nõnda loodud, et talle liha ja werd tarwis läheb. Nõnda oleks siis ülekohus rebast sellest toidust ilma jätta, mida ta tarwitab, sest et temalgi pere ja lapsed on. Nüüd tuleb aga teie arwamise järele wälja, et kanade omanik oma kanapoegi rebase hoole alla peaks jätma. Selle tõe järele peaksiwad lambad huntide kätte antama. Sarnase kõrguse peale ma tõusta ei jaksa. Tõsine õiglus on aga see, mis õigusega kokku käib. Siin kõneldi küll, et õigus just kõrgem olla, kuid see on lapsik wale. Jõud on õigusest kõrgem! Ja ka muulaste wastu peab Wene riik õiglane olema. Ta peab ususalliwust awaldama, mitte aga usust äratagenemist. Tõendada, et Wene rahwas selle salliwuse üle just rõõmustaks, ei wõi.

Riik kannatab küll inimeste nõrkusid, kuid selle pärast ei tohi weel arwata, et riik lõbumajades ja kõrtsiskäimist seaduslikeks tunnistama peab. Kui teie aga selle usust äralangemise seaduse eelnõu wastu wõtate, siis on see niisama hea, kui kiidaksite teie just niisuguse tegewuse, see on kõlwatuse heaks, niisama kui kiidaksite kõrtsiskäimise ja lõbumajas käimise heaks. (Pahemal pool müra. Hüüded: „See on häbemata hirwitamine!")

Miljukow koha pealt: Mis teil sellega asja on, kui juhataja seda lubab!

Juhataja würst Wolkonski: Kahetsen, et ma Markow II kõne ajal seda ei kuulnud, mis ma tegema

oleksin pidanud. Tema kõnes on mitmed laused, mis kodukorra § 15. kokku ei sünni. Sellepärast teen ma temale nüüd noomituse.

Aruandja Kamenski

teeb kõnede kohta märkuse ja tähendab lõpuks, et mitte saadik Karaulow usutunnistuse-komisjoni esimees ei olewat, waid tema. Sellepärast wõtwat ta ka kõik Karaulowile tehtud märkused oma arwesse. (Kiiduawaldused pahemal pool ja keskel.)

Parun Fölkersahm

tähendab, et käesolewa seaduse-eelnõu harutamine tema peale isiklikult rõhuwat mõju olla awaldanud. Sellewastu pidawat aga see päew, mil wolikogu 17. oktobri manifesti selget mõtet teoks hakkawat tegema, igale Wene kodanikule tõsiseks rõõmupäewaks olema. Sellepärast ei tahtwat tema mitte seda teed mööda minna, mida Markow II olla tarwitanud, kes awalikult teisa usutunnistusi niisuguste asutustega wõrrelnud, mis igale usule teotaw olla. Seda teed ei wõiwat wolikogu mitte tarwitada, sest et wägiwallaga ja rusumisega õigust mitte ei soetatawat.

Tehtakse ettepanek waielusi lühendada. Wiiele kõnelejale jääb õigus seaduse-eelnõu poolt ja wiiele wastu kõneleda. Ettepanek wõetakse wastu.

Parempoolsete ja rahwuslaste nimel

kordawad preestrid Wolkow ja Motowilow neid põhjusid, mis parempoolseid sundinud on eelnõu wastu wälja astuma

Koosoleku lõpul wastab Karaulow Markow teisele, tähendades, et kui tema harutuse all olewa seaduse-eelnõu wälja oleks mõtelnud, ta selle peale uhke oleks olnud. Nüüd ei olewat temal mitte seda au, et ta nimi usuwahetamise seaduse eelnõu wäljamõtlemise läbi suremataks oleks tehtud. Mis muid asju puudutada, siis ei tahtwat ta nende peale Markowile mitte wastata, sest et nad kaks hoopis isesugust inimest, teine teise planedi pealt, olla, kes üksteisest aru ei saawat.

Timoschkin koha pealt: Mis õige, see õige!

Koosolek lõppes kell 6 õhtul.

Koosolek 26. mail.

Sel koosolekul lõppesiwad waielused usuwahetamise seaduse eelnõu asjus. Oli kõigest seitse kõnelejat weel järel.

Hääletamisel wõetakse usuwahetamise seaduse eelnõu wastu. Enne hääletamist annawad parempoolsed teada, et nad hääletamisest osa wõtta ei wõiwat ja lahkuwad saalist. Eelnõu on usutunnistuse-komisjoni läbitöötuses ja oktobristide poolt ette pandud parandustega wastu wõetud.

Oktobristide protest parempoolsete wastu.

Oktobristid andsiwad esimehele teadaandmise ära, milles nad näitawad, et parempoolsed oma tegewusega noort esituskorda kukutada püüawad, ja awaldawad selle wastu käredat protesti.

Purischkewitshi haigus.

Purischkewitsh põeb ja on juba mõnda päewa haigemajas. Olla närwihaige. Tema wiimase aja isewärki wäljaastumiste põhjuseks olla pärasoolika paisteius, mis oma ligi olewate elundite peale rõhus. Neil päewil on prof. Pawlow haiget kohta lõiganud, kusjuures Purischkewitsh $^3/_4$ tundi unerohu mõju all on olnud. Arstiteadlased arwawad, et Purischkewitsh terweks saab ja siis ka senistest haiglistest ärituistest pääseb.

Krewat koosolekut

oodati täna hommikul, mille üle aga lehe trükkiminekuni mingisuguseid teateid weel Riia ei ole jõudnud. Päewakorral oli arupärimine Wene rahwa ühisuse asjus. Arupärimise poolt astuwad üles Protopopow ja Maklakow, kuna selle wastu Markow 2. räägib. Parempoolsete ninamees on ähwardanud niisugust skandali teha, et kõik senised skandalid selle warju ära kaowad. Aga ka pahempoolsete käredamad kõnemehed on ennast wäljaastumisele walmistanud, nõnda et kõige wihasemat kokkupõrkamist oodata on.

*

Meyendorffi usutunnistus.

Riigiwolikogu esimeheabi parun Meyendorffi korrapidamisehüün piiskop Jewlogi wastu ja selle tagajärjel tekkinud tüli asjus wõime seletada, et parun Meyendorff mitte Lutheri-usuline, waid Greeka õigeusku on, sest et tema ema sündinud würstinna Gortshakowa, peaministri P. A. Stolõpini ema õde oli

Kohalik elu.

Esimene Eesti ajakirjanikkude kongreis Tallinnas 24. ja 25. mail 1909. 2

Et osawõtjate üle kindlamat pilku saada, kirjutasiwad kõik sealolijad oma nimed üles, ühtlasi juurde tähendades, missuguse lehe toimetuse liige wõi kaastööline keegi on. Lepiti sellega kokku, et kongreis ise ära otsustab, kellel hääleõigus on, kellel mitte.

Nimekirjast wõis näha, et 41 inimest oliwad kongressile ilmunud; 38 Eesti ajakirjaniku hulgas oli paar kirjasaatjat, kuna teised lehtede toimetuste liikmeteks ennast oliwad üles tähendanud. Soomest oli kolm meest külalisteks tulnud ja nimelt: Karlo Kytömaa „Helsingin Sanomat“ poolt, A. Räsänen „Opettajainlehti“ poolt, M. Räty „Karjala“ poolt.

Terwitusi saatsiwad kongressile Soomest ajakirjanikud: S. Alkio, lehe „Ilkka“ poolt, K. Wiljakainen, „Tampereen Sanomat“ poolt, J. Wihontalo, „Kristillinen Sanomat“, Turus.

Kõige uuema Eesti ajalehe „Petseri Postimehe“ poolt tuli kongressile telegrammiteel terwitus, mida koosolejad elawa käteplaksutamisega wastu wõtsiwad.

Sellepeale tuli kongressi juhatuse walimine.

Juhatajaks waliti Tõnisson, juhataja abiks Hanko, kirjatoimetajaks Reinthal ja kirjatoimetaja asemikkudeks Mändmets ja Kaarna.

Herra Tõnisson wõttis juhatuse oma kätte.

Kellel on kongressil hääleõigus?

Üleüldse wõiks ajakirjanikkude mõiste alla käiwaid inimesi kolme osasse jagada ja nimelt: 1) Kes alaliselt ajakirjanduses töötawad, 2) Kes wäiksel mõõdul oma tööjõudu ajakirjanduse peale kulutawad ja 3) wäljaandjad. Selle küsimuse otsustamisel wõiks ehk wahest seda jaotust silmas pidada.

Kastra arwab, et alalise kaastöölise ja kirjasaatjate wahel ei maksaks kindlat wahet teha. Teiseks ei maksaks wahet teha, kas wäljaandja wõi ajakirjanik, sest et esimesed ühtlasi ka enamaste ise ajakirjanikud on. Ainult neid tuleks eraldada, kes pärisekt äriasjus ajalehtede juures tegewad on.

Tõnisson paneb ette niisugust seisukohta wõtta, et kõigile hääleõigus anda, kes ajakirjanduses töötawad. Meie kitsaste olude juures ei ole ju niisuguste inimeste hulk mitte suur. Seega annaksime nendele inimestele positiwilise tundemärgi, kuna meie selle tähele panemata jätame, missugusel tööwäljal nad peale ajakirjanduse weel tegewad on.

Hanko. Sellel wahetegemisel ei ole suurt tähtsust. Ainult kaks meest on siin, kes toimetustest ei ole ja needki elatawad ennast peaasjalikult ajakirjandusest. Ta paneb ette, et kongress kõik osawõtjad hääleõiguslikeks tunnistaks.

Dr. Luiga toetab Hanko ettepanekut.

Juhataja paneb hääletamiseks ette, et kõigile sealolijatele (see on, kes ennast üles kirjutasiwad) saaks hääleõigus antud. Ettepanek wõeti wastu.

Enne päewakorra juurde minemist tahetakse kindlaks teha, kas kongress Balti ajakirjanikkude kongressi grupe näol koos on wõi ta oma ette, iseseiswalt tööd teeb.

Reinthal: Asjaliselt on ju see ükskõik, aga kohaliselt oleks see parem, kui meie iseseiswad oleksime. Meie wõime siis ka niisugusi asju harutada, mis üksi meie elüküsimuste piirkonda käiwad.

Eisenschmidt soowitab grupena töötamist, sest sellel näol oleks praegusel kongressil suurem mõju.

Hanko ei leia grupeks nimetamiseks põhjust ja toetab seda, et kongress wõiks iseseiswalt töötada.

Tõnisson: Kubernerile on praegune kongress täitsa iseseiswa koosoleku näol teada antud. Kui meie praegust kongressi Balti ajakirjanikkude kongressi grupeks nimetame, siis loome selle läbi oma läbirääkimistele wäga kitsad piirid. Meie tahaksime aga ka neid asju siin harutamise alla wõtta, mis just meid riiwawad. Sellest oleks siis hea, kui meie iseseiswalt saaksime töötada ja neid asju siin läbi rääkida, mis meil just südame peal põlewad.

Ka mõned teised awaldasiwad mõtteid grupeks nimetamise wastu.

Juhataja ettepanekul on kongressi liikmed selle poolt, et kongress alguses peale iseseiswalt asju läbi harutab ja alles lõpus selle küsimuse kohta seisukoha wõtab.

Selle järele mindakse päewakorra juurde.

Harutamise alla wõetakse esimene päewakorrapunkt: Kohalikkude ajakirjanikkude ja kirjanikkude wastastikune liginemine.

Riia kongress oli selle eesmärgi kättesaamiseks otsustanud 1) korrapäralisi ajakirjanikkude kongressisi ja alalist bürood asutada, 2) Balti ajakirjanikkude klubi asutada, millel Tallinnas ja Tartus osakond oleks ja kus kõik kohalised keeled üheõiguslised oleksiwad ja 3) rahwuswahelist ajakirja wälja anda, mis korraga nelja kohalise keele peal ilmuks.

Kongresside pidamise kohta arwati, et neil küll suuremat tegelikku tähtsust ei ole (Wirgo), kuid ajakirjanikud õpiksiwad nende läbi üksteist tundma, üksteise püüetest aru saama ja sellel oleks ka omast kohast suur tähtsus. Kulturawäljal töötades peab ühine pind olema, arwab herra Tõnisson, mille peal meie töötame ja kongresside kaudu õpime tundma, kui kaugele see ühine pind ulatab.

Weel mõnepoolse läbirääkimise järele jõutakse ühisele otsusele, et kongresside pidamine igatahes tarwiline on ja wõetakse Riia kongressil tehtud otsus: Tuleb korrapäralisi kongressisid ja büroood asutada, wastu.

Nagu teada, jäeti Riia kongressil asutatud büroos kaks kohta eestlaste jaoks. Büroo liikmete walimine wõeti ka nüüd ette. Enne tutwustab juhataja kongressi liikmeid Riia poolt tehtud ettepanekutega, mis büroo liikmete kohta käiwad. Üks liige oleks alaliselt Riias, see annaks meie ajakirjanikkudele seal büroos palju suurema mõju, sest ta saab igast koosolekust osa wõtta. Teine aga wõiks wäljaspool olla ja tal tarwitseks ainult tähtsamate küsimuste harutamiseks Riiga sõita. Juhataja paneb omalt poolt Riias elawa adwokat Jaaksoni walimiseks ette.

Adwokat Jaakson walitakse 36 häälega alaliseks Riias olewa büroo liikmeks ja juhataja asemikuks wäljaspoole toimetaja Tõnisson 26 häälega.

Sellejärele tuleb ajakirjanikkude klubi asutamise küsimus kõne alla, millel Tallinnas, Tartus ja Liibawis osakonnad oleksiwad. Juhataja seletab, et kutseühisuse seisukoht warandusliste abiandmise poolest igatahes kindlam on, kuna klubil jälle laiem politiline tegewusewabadus oleks. Nüüd tuleks seda ettewõtet katsuda nii elusse kutsuda, et ta suudaks kõiki elunõudeid täita. Soowitakse ühelt poolt jälle abiandmise-seltsi asutamist, mis niihästi klubi, kui kutseühisuse nõudeid suudaks täita.

Hanko leiab, et klubi osakondade asutamisel suuremat tähtsust ei wõi olla, sest et ajakirjanikka nende osakondade ülespidamiseks igatahes liiga wähe leidub.

Tõnisson arwab, et asutataw kutseühisus mitte nii kitsas ei tohiks olla, kui 4. märtsi seadused määrawad, waid laiemal pinnal peaks seisma. Ta wõiks ajakirjanikkudeselts olla.

Reinthal arwab, et abiandmiseteel palju ei suudeta ära teha. See käiks üle jõu, kuna ajakirjanikud seal juures õige liikuwad oma koha peal on.

Hääletamisel wõetakse otsus wastu, milles ajakirjanikkude ja kirjanikkude ühisuse elusse kutsumise poolt oldakse, kuid ta töötagu igatahes laiemates piirides, kui 4. märtsi seadus seda praegu ette kirjutab.

Kawatsetud neljakeelelise ajakirja asjas arwab toimetaja Luiga, et niisugusest wäljaandest suurt kasu ei oleks. Teine asi oleks, kui peaks paralelwäljaandeid tehtama, nii et inimesel ei ole tarwis korraga nelja keele peal olewat paksu kirjatööd osta. Selle järele tehtakse siis ka otsuseks niisuguseid paralel-wäljaandeid teha ja see otsus tulewa Balti ajakirjanikkude kongressile ette panna.

Nende asjade harutamise peale oli juba ligemale kolm tundi ära kulunud ja sellepärast määrati 10 minutiline waheaeg.

Peale waheaega wõeti päewakorra III punkt: „Rahwuswahelise liginemise küsimus Balti ajakirjanduses“ harutamise alla.

Tõnisson paneb küsimuse ette: Kas on üleüldist ühist Balti interessi olemas? Kas saab teatawat wahekorda siin üleüldiste ja erikasude wahele luua? Kui nende küsimuste peale oleme wastust leidnud, siis oleks kongressil küll ülesandeks selgeks teha, et üleüldiseid kasusid tuleks kaitseda.

Nende küsimuste wastamisel tekkis elaw läbirääkimine.

Wirgo arwab, et üleüldist Balti interessi olemas ei ole. Meie wõime ainult soowida, et siinsed rahwad kulturalised oleksiwad.

Toimetaja Luiga näitab, et Balti rahwaste wahel isegi ühist mõistet õiguse ja õigluse kohta ei ole. Eestlased ja lätlased arwawad õigluse olewat, kui kõik kodumaa rahwad üheõiguslised oleksiwad; saksad aga peawad seda ülekohtuks ja leiawad, et ajalugu nendele teatawaid eesõigusi peab andma. Kõigile siinsetele rahwastele selles küsimuses ühist pinda ei leita, küll aga Eesti ja Läti rahwastele.

Tõnisson: Õigluse mõiste kujuneb selle järele, missuguse kultura järje peal inimene wõi rahwas seisab. Nüüdsel ajal on Balti saksluse hulgast juba tõepoolest niisuguseid leida, kes siinse pärisrahwaga ühesugusel alusel seisawad. Ja need ringkonnad saawad juba üksteisest aru. Ja just nende ringkondadega katsume ühist pinda leida. Olgu küll lahkuminek, aga ühisest platwormist wõime igatahes ikkagi kõneleda. Iseenesest mõista, et pangermanistidega midagi teha ei ole ja need ei saa ka siinsete Saksa wabameelsete ollustega üksteisest sugugi aru. Saksa ollust ei saa meie mitte olemataks tunnistada, niikaua kui seda ka weel näituseks linnades leidub. Kuigi meie praktiliselt suurt ei suuda ära teha, aga kõlbliselt oleks see wäga tähtjas, kui ühist õigluse mõistet katsume luua. Sellest seisukohast oleks ka wäga tähtjas, kui Balti solidar-intressi üles seaksime. Oma seletuses näitas ka cand. Tõnisson mõne ühise kasu peale, nagu: autonomia, emakeel, rahwuse alalhoidmine jne.

(Järgneb.)

Keelekoosolek.

Kirjutada tuleks: wäike, teine, kõik, lõikama jne. (mitte weike, tõine, keik, leikama).

Tegejaütlew sünnib tegewiku kohtolulise sisseütlewast (illativus verbalis) sel teel, et lõpu „ma“ asemele lõpp „ja“ wõetakse, ilma et tarwitatawa sõna tüwe juures wõi sidetäishäälikus tawaliselt midagi muudetaks, näit. lugeja, käija jne.; kui aga lihtminewiku lõpuwokal i on, siis muutub ka kohtolulise sisseütlewas lõpu-eelne sidetäishäälik e i-ks: olema — olija, nägema — nägija, panema — panija, surema — surija, pesema — pesija, tulema — tulija, Sõnast „minema“ tuleb kahte tegija-ütlewa wormi tarwitada: „mineja“ (= see, kes läheb) ja „minija“ (= pojanaine).

Kirjutada tuleks: pähe, wähe, kähar (mitte: pähä — päha, wähä — wäha, kähär).

Häälte-enamuse poolt (7 häälega) tunnistati sõnaworm „iialgi“ makswaks, kuna wormisid „ialgi“ ja „ealgi“ kumbagi üks hääl soowitas.

Ühel meelel jõuti otsusele: harjased, jänesed, käised, karjased, katused, lihased (musklid), madrused omased (sõnast „omane“), orased, sõrmused, weised jne. Kirjutada (mitte harjaksed, harjassed jne.). Sugulastenimetustes tuleb aga lõpuosasse k kirjutada: wennaksed, õeksed ja omaksed, kuid wennaste, õeste, omaste; tuleb wahet teha sõnade „wennaksed, õeksed“ ja „wennakesed, õekesed“ wahel. Sõna „juus“ (= juuksekarw) käänatakse järgmiselt: juukse, juuksed, juuste jne.

Kui sõnade käänamisel täishäälik sõna lõpupoolel wälja langeb ja selle tagajärjel sulahääled (liquidae) üksteisega wõi sulahäälik s-ga kokku juhtuwad, siis on neil kordadel kõnekeeles wäljalangenud täishääliku koha peale wäljarääkimise hõlbu pärast explosiwid b, p wõi d, t asunud, mida osalt ka kirjas tarwitama on hakatud. Otsustati niisugustes sõnades, mille juure sees sulahääle ees pikad wokalid wõi diftongid on, b ega d kirjas mitte tähendada, kuna sõnades, mille juure sees sulahääle ees lühikene wokal leidub, b ja d kokkupuutuwate sulahäälte wahele wõi sulahääle ja s wahele tuleks kirjutada. Nii siis haamrid, koonlad, küünlad, küünrad, peenrad, teenrid, waenlane jne.; aga: kambrid, kandled, keldrid, klambrid, mõldrid, numbrid õndsad, samblad, sündsad, wemblad jne.

Tegusõnade pööramisel on rahwakeeles tihti kahesugused sõnakujud tarwitusel — paendumata (kõwad) ja paenduwad (pehmed). Et keel paenduwate wormide tarwitamise poole näib kalduma, siis otsustas koosolek nimelt paenduwate wormide kirjutamise poole hoida, mis ka praeguses kirjawiisis peaasjalikult tarwitusel on; nii tuleks tarwitada: waadanud — waadata, rännanud — rännata, ärganud — ärgata jne. Ainult niisuguste wormide tarwitamisest, mis kitsamas murderingis leiduwad, tuleks kõrwale hoida ja nende asemel paendumata sõnakujusid tarwitada; nii siis mitte hiilanud, alanud, kaodanud, sülanud, waid hiilganud, alganud, kaotanud, sülgamud.

Ametnimeste nimetustes, mis sõnaosaga „sepp“ lõpewad, otsustati häälte enamusega (6 häälega) sõna „sepp“ ette s-täht kirjutada, sest et see seal tõeste kuuldub; nii näit. tõllassepp, potissepp, kingissepp jne. Arwatakse, et see s-täht seesama on, mis näit. murdesõnades Jaanistuli, kiwisaed, karjasmaa ette tuleb.

Otsustati ka weel „sootu“ kirjutada (mitte „suutu“).

Harutati weel mitut küsimust — missugustes sõnatüwedes sulahääled ühe- wõi kahekordselt tuleksiwad kirjutada, puudutati sõnade morfologiat, seesütlewa-kujulisi määrasõnu jne. — nende küsimuste otsustamine jäeti aga edaspidise aja peale.

Koosoleku lõpul seati harutusainete kawa lähema koosoleku jaoks kokku.

Koosolek kestis hommiku kella $^1/_2$10 kuni kella 9 õhtul umbes 1$^1/_2$-tunnilise lõuna-waheajaga.

Lähem keelekoosolek mõeldakse Tallinnas tänawu 22. oktobril ära pidada.

(Lõpp.)

Walitsus.

Eestimaa kuberner on oma rewiderimise-ringreisil 24. skp. Lihulas kohalikka asutusi järel waatamas käinud. Kõik asutused, kantseleid ja koolid, on kuberneri rahulolemist leidnud. Lihula Hariduseseltsi majas wõeti kuberneri pidulikult wastu. „Pst.“

Riiga ehitatawa Peeter Suure mälestusesamba projekti wõistluse tagajärjed. Asjatundjate komisjon on 22. mail sisse saadetud projektist auhindasid määranud:

1. auhinna (1.500 rbl.) projektile motto all „Enkurs“; selle autoriks oli A. G. Baumann, Peterburist.

2. auhinna (1.000 rbl.) projektile motto all „mälestussammas“; autor — Franz Pritel, Berlinist.

3. auhinna (500 rbl.) projektile motto all „Trapis ferrumque“, autor — professor W. Wandschneider, Scharlottenburist.

g. **Aurahad.** Tallinna-Haapsalu rahukogu teenijatele Burlakowile ja Pimenowile on Keisri Majesteedi sünnipäewa puhul hõbedased aurahad rinnal kandmiseks kauaaegse tubli teenistuse eest annetatud.

Parun Schilling, kes Fölkersahmi ettepaneku harutamiseks asutatud komisjoni aruandjaks oli, on, nagu „Rig. Ztg.“ teatab, oma mõisas Eestimaal haige. Sellepärast ei ole arwata, et nimetatud ettepanek sellel istumisel wolikogus harutusele wõetakse.

Rewiderimine. Nagu „Rishk. Westn.“ teatab, sõidab lähemal ajal üks siseministe asjade ministeriumi ametnik Liiwimaale, et kohalikka talupoegade asutusi rewiderida. Kõige pealt tulewad moona- ja tulekinnituse-korraldused rewiderimise alla.

Omawalitsus.

Linnawolikogu koosolek, mille kohta eila lehes teade oli, nagu peaks see 26. mail olema, peetakse täna, 27. mail, raekojas ära.

Kool.

Tartu ülikooli uue rektori walimine wõetakse sügisel ette. Nagu „Rish. W.“ teatab, on kõige rohkem lootust walitud saada professoritel Afanasjewil, Aleksejewil ja Jasinskil. Kõik kolm kandidati on parempoolsed.

Hariduslistele kursustele on endid juba 177 isikut üles andnud, nimelt: I kursusele — 62, II peale — 53, III peale — 40 ja IV kursusele — 22. Et kursused 3. juunil peale hakkawad, tuleb ülesandmistega rutata.

Lõpueksamid Toomkoolis. 22. skp. peeti Tallinna Toomkoolis Riia õpekonna kuratori juuresolekul lõpueksamisi. Nagu „Rev. Ztg.“ teatab, on 15 katsealusest 8 eksamitelt tagasi tõrjutud, sest et nende teadmised komisjoni poolt puudulikuks tunnistati.

Pidud ja koosolekud.

Lesknaiste koosolek peetakse pühapäewal kell 5 p. l. Tall. ametiühisuste ruumides, Toom-Kuninga uul. nr. 20, ära. Harutamise alla tuleb lesknaiste omawahelise abiandmise-seltsi asutamise küsimus.

Kohtukoda.

g. **Ringkonnakohus.** Tallinna ringkonnakohus peab sellel nädalal, teisipäewast alates, Narwas oma istumisi. Harutamisele tulewad mitmed kaelakohtulised asjad.

g. **Tallinna-Haapsalu 9. jaoskonna rahukohtuniku** juures oli kellegi Reha asi harutusel, keda ühe naisterahwa löömise pärast süüdistati. Kohus mõistis kaebealuse 4 päewaks aresti.

Segasõnumed.

Mõistatusline juhtumine. Eila öösel on öowaht meie lehe talitusest mööda minnes selle lahti leidnud olewat. Juurdekutsutud politsei- ja salapolitseiametnikud otsisiwad kõik talituse- toimetuse- ja trükikojaruumid läbi, kuid ei ole sissetungijaid leidnud. Ära wiidud ei ole nähtawaste midagi.

Kurttummade laulatus. 24. mail laulatati Kaarli kirikus kurttummadepaari Juhan Kuiki ja Marie Jägersoni. Mõlemad on Wändra kurttummade kooli kaswandikud.

Kinni pandud. „Seemelblahsma“ asemele antakse nagu „J. D. Lapa“ teatab, neil päiwil uus ajaleht „Wahrpas“ sellesama wäljaandja poolt wälja.

s. **Weetoru lõhkemine.** Laupäewal, kell 9 õhtul lõhkes Suurel Tartu maanteel weetoru ja pani maja nr. 32 hoowi wee alla. Ühe keldrikorteri elanikud wõisiwad suure waewaga oma asju enne wälja tuua, kui korter wett täis woolas. Alles siis, kui toru ära parandati, wõidi korter weest tühjaks pumbata.

s. **Hobuste ostmine.** Warschawi ringkonna hobusteneuretsemise komisjon ostab s. a. määramata arwul hobuseid üles. Komisjon wiibib Rakweres 20. juulil Wiljandis 22. juulil, Walgas 24. juulil ja Miitawis 22. juulil. Müüdawad hobused peawad tähendatud päewadel hom. kell 8 müügi kohal olema. Hobuste wanadus peab 3$^1/_2$—5$^1/_2$ aastani ja kõrgus 2 arsi. 1$^1/_2$ wers. — 2 ars. 6 wersokini olema.

Önnetused ja kuritööd.

Üleeila õhtul wõeti Krulli wabrikus keegi tööline kinni, kui ta kojuminekul 10-naelalist wasetükki tahtis ühes wiia. — Öösel wastu 26. maid leiti ühest aiast Suurel Tartu maanteel nr. 53 46 kasti paberossikestasi, mis sellsamal ööl nimetatud uulitsalt m. nr. 53 oliwad warastatud.

s. **Tütarlapse teotamine.** Mõne päewa eest on Wiru uul. olewa Inthali postkaartide-büroo omanik Eduard Mikker ühe noore tütarlapse surmaga ähwardades ära wägistanud. Mikker on kinni wõetud.

Uuem post.

Helsingist. Nagu kuuleme, saadetakse hiljuti siin wangi wõetud masinist Wirma 1906. aastal tehtud otsuse põhjal kolmeks aastaks 1905. aasta raudteestreigi pärast Arhangelski kubermangu elama.

Telegrammid.

(Peterburi telegrafi agenturi poolt.)

Kaasanist. Suur tulekahju. 25. mail pääsis Moskwa-Kaasani kaubajaamas suur tulekahju lahti. Umbes 100 kaubawagunit ja mõned lahtised wagunid on tuli ära häwitanud. Kahju arwatakse $^1/_2$ miljoni rubla peale.

Poltawast. Jablonko alewis, Lublenski maakonnas, põles kange maru ajal 34 talumaja, 105 mitmesugust hoonet ja rohkeste liikuwat warandust maha.

Kalischist. 26. mail tungis Koninis 13 inimese suurune riisujate salk reisijate kallale ja röövis üle 4000 rubla raha ära.

Moskwast. Moskwa-Bresti raudtee Moskwa kaubamajas põles suurel hulgal wilja, heinu ja üks wagun wäljamaa kaubaga ära. Kahju 50.000 rubla.

Tiflisist. 25. mai öösel tapeti Gori maakonnas würst Amilahow ära.

Ottomanni wabriku paberossid
Tere-Tere
10 tükki 6 kop.
Kõige parem sort.

Wastutaw toimetaja G. Luiga.
Wäljaandjad Dr. med. K. Luiga ja B. Mäng.

Eestimaa Rahwahariduse-selts.

Pühapäewal, 31. mail s. a. wäljanäituse aias (waksali juures)

Suur rahwa-pidu

mitmesuguste lõbustustega. Eeskawa kahes jaos — I aias, II näituse hoones. Pidu lõpul antakse loositeel **5 kingitust** aiapiletite peale: 1) kingitakse meeste- ehk naisterahwa kulduur, 2) õmblusemasin, 3) nikkel theemasin, 4) kohwi serwis ja 5) marmorist kirjutusenõu.

Pidu algus kell 12 lõuna, lõpp kell 11 õhtu.

Piletite hinnad: aias á 20 kop., näituse hoones à 50, 30, 20 ja seisuplats 10 kop. Platsipiletid näituse hoonesse on eelmüügil neljap. lõun. Kraemann ja Olbrei muusikariistade-kaupl. Karja uul.

P. S. Et pidul ka wõidujooks auhindade peale on, siis palutakse osawõtjaid üles anda kuni laupäewani Eesti kredit-ühis. hra A. Dunapuule ja ridupäewal kassas. Ulesandes tuleb 50 kop. maksta.

Pikemalt müürilehtedes. 2nl 7282

Wiru uul. nr. 3. Bieki majas.

K. Stephani teater

„The Erpreß Bio".

Kesknädal, 27. maist kuni 3. juunini

Iseäranis huwitaw programm.

Napoleon I Bonaparte. Ajalooline tükk 2 jaos 19 pildis: I jao ettekanne now. 1793 kuni märtsini 1811.
Komeri järw Italias. Küti wägitööd.
Waese tütarlapse roman.
Uudishimulik poiss. Kena Nisetta.
Juukselõikaja kättemaksmine.

Napoleoni seeria II jägu etendatakse 4. juunist peale.

Tallinnast — Naissaarde ja tagasi.

Neljapäew, 21. maist peale teeb

aurulaew „Carlsborg",

kapt. **Berg**, igasuguse ilmaga järgmised sõidud:

		Tallinnast kell		Naissaarest kell	
Igal	teisipäewal	12	lõuna,	8	õhtu.
„	neljapäewal	12	„	8	„
„	laupäewal	3	p. l.	5	„
„	„	7	õhtu,	9	õhtu.
„	pühapäewal	½9	hom.	½11	e. l.
„	„	½1	lõuna.	½5	p. l.
„	„	½7	p. l.	½9	õhtu.

Sõit sinna: I pl. 50 kop. II pl. 40 kop. lapsed alla 10 aast. maksawad pool hinda. Tagasi niisama palju. Puhwet on laewa peal. Ärasõit tollimaja juurest. Etteärانägematа muudatused on lubatud. k? 6840

Balti Eesti Wiinapõletajate-selts

teatab, et suwine

teaduslik

wiinapõletamise kursus

1.—15. juulini s. a. Tartu ülikooli ruumides ära peetakse. Opetust annawad ing. techn. A. Fuchs; Kiiewi politehnikumi laborant A. Kirow; Tartu ülikooli eradotsent mag. R. Hollmann ja tegelikud wiinapõletajad W. Karp ja H. Kahu. Opekeel on peaasjalikult Wene keel, lühikese eestikeelse kokkuwõttega hr. Karpi ja tarwilisel korral teiste poolt. Wenekeelseid kursuse programmisid saadetakse soowijatele igal ajal kätte. Maks osawõtmise eest on seltsiliikmetel 15 rbl., wõõrastel 25 rbl. Ulesandmisi wõtab wastu ja annab lähemaid teateid seltsi kirjatoimetaja M. Wunk, Юрьевъ, Лифъ., Ратушная № 10.

Seltsi esimene peakoosolek on 30. juunil. Järgmised kursuste ajal ja lõpul. — Osawõtjaid palutakse juba 29. juunil Tartu sõita, et kursuste aeg muude toimetuste peale kaduma ei läheks.

Seltsi esimees: **W. Karp.**

Juulikuust 1909. a. hakkab ilmuma Tallinnas **esimene Eesti teatri-kunsti- ja kirjandusajakiri**

„Näitelawa" (piltidega).

„Näitelawas" saawad ilmuma: 1) Algupäralised ja ümberpandud päitemängud. 2) Kirjeldused teatri ja kunsti üle. 3) Arwustused näitemängude ja kunsti üle. 4) Kirjanikkude, näitlejate, näitetegelaste jne. elulood ja pildid. 5) Teoretilised näitemängukursused. 6) Näitelawal kõlblikud ettekandmiseks: (diwertissement) jutud, kõned, laulud, monologid, tõe- ja naljaterad. 7) Jutud, anekdoodid, tõtt ja nalja, sport jne. Postikast, kuulutused ja reklamed.

Wastutawad toimetajad ja wäljaandjad:

676 S. A. Parmi, Joh. Parmi.

Uue Kirikulauluraamatu uus trükk

(kolmas — 1909.) lisadega, on ilmunud.

Pealadu K. A. Kaagi raamatukauplusès,

Tartus.

Tähendus: See wäljaanne on selle jaoks walmistatud uute platede pealt wäga selgete kirjadega trükitud. Paber on wastupidaw, aga mitte paks, nii et raamat kerge on ühes kanda. 7178

Teadke kõik,

et **Wiru uul. nr. 14,** päewapildi-töökojas ilusaid maitserikkaid päewapiltisid **tellijatele** kõige kasulikumate tingimistega walmistatakse. Soowi peale igale tosinale piltidele suurendus ja 12 medaljoni pilti kaasa. — Hinnad algawad: 12 kabinetpildist 4 rbl. ja 12 wisiitpildist 2 r. peale. Proowipildid soowi peale paari päewa jooksul. 9ell 7131

Aupaklikult

Joh. Hallikas.

Töömehest kuni miljonärini

wõiwad **walmisriideid** ainult

P. Krusbachi juurest, **Kullasepa uul. nr. 16,** saada.

Kuulsa Ameerika

„Plano"

wabriku ja ka Rootsi

„Hercules"

niidu- ja wiljalõikusemasinaid ja rehasid

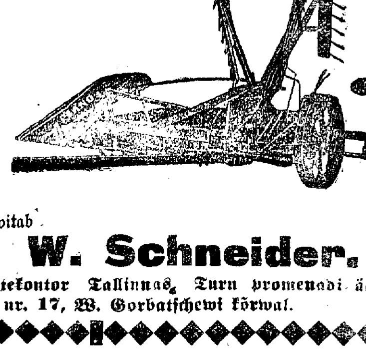

soowitab

W. Schneider.

Uus masinatekontor Tallinnas, Turu promenadi ääres nr. 17, W. Gorbatschewi kõrwal.

Tall. Eesti teatri „Estonia" näitlejate ringreis.

Direkt.: P. Pinna ja Th. Altermann.
Näitej.: P. Pinna ja Th. Altermann.

Pärnus,
„Kooli seltsi" saalis reedel, 29. mail
„Õelus ja armastus".
Laup., 30. mail
„Madame Sans-Gêne".
Pühap., 31. mail
„Rewident".

Wiljandis,
„Põllum. seltsi" saalis teisip., 2. juunil
„Õelus ja armastus".
Kolmap., 3. juunil
„Madame Sans-Gêne".

Paides,
„Ühenduse s." saalis reedel, 5. juunil
„Madame Sans-Gêne".
Laup., 6. juunil
„Rewident".

Türil,
„Muusika s." saalis pühap., 7. juunil
„Raamatukoguhoidja".
Gustaw v. Moseri naljamäng 4 waat.
„Õelus ja armastus".

Kõigis näitemängudes toredad ajaloolised ülikonnad „Estonia" teatri uuest garderobest! kl 5471

Laupäewal, 30. mail s. a.

„Estonias"

Pidu-õhtu.

1) Muusika. 2) Kõne. 3) Segakoorilaul „Estonia" laulukoori poolt hr. Wirkhausi juhat. 4) Ilulugemine. 5) Neiude koor. 6) Koor, soolo ja duett „Athaliast". 7) Näitemäng: „Kolmekordne kosjakaup", naljamäng 1 waatuses. W. Luik. 8) Tants.

Mängima saab Dwinski polgu orkester hr. kapellmeistri Grimmeri j.

Hakatus kell 9 õhtul, lõpp kell 3 öösel.

Piletite hinnad ühes tantsuga: 1 r., 75 k., 50 k. ja 35 k. Eelmüük „Estonias". 2krl 7105

Pidutoimekond.

Kontserdid Kadriorus.

Neljapäewal, 28. mail

kella 8—12

kontsert

Dwinski polgu muusikakoori poolt kapelmeistri hr. Grimmeri juhatusel.
Sissepinek 15 kop. lapsed prii.
Iga päew lõunasöögid, ka wäljawiimiseks.

Hamba-kliinik,

Harju uulitsal Gutkini majas nr. 26.

Maks taksi järele.

Kunstlikud hambad ekl **1 rbl. peale.**

Elan nüüd

Suurel Tartu maant. Langebergi majas nr. 6. Wõtan kõiksugu haigeid, iseäranis naha- ja suguosade-haigeid (siifilis) wastu kella 9—11 e. l. 3—5 ja 7—9 p. l. ell

Dr. I. Israelsohn.

Haawaarst

Dr. med. K. Konik

wõtab haigeid wastu, kella 3—4 p. l. S. Karja uul. nr. 15, k. 4. 8kl

---

Wõtan

naha- ja suguhaigeid wastu. Kõnetunnid iga päew kella 9—11 e. l. 4—5 p. l. ja ½8—½9 õhtu, wäljaarwatud pühapäewad ja laupäewa õhtud. **Harju uul. nr. 46,** Smirnowi majas, sissepinek Rüütli uulitsalt. kl?

Dr. K. Lüüs.

Ämmaproua A. Lemant,

lõpetanud Peterburi Keiserliku sünnitamise-institudi, annab lahkelt nõu ja abi, Uue uul. nr. 11, k. 2. 3lk

---

Morosowi wabriku

pesuriiet

walget ja kollakat,

puuwillariiet

igas laiuses soowitab

A. Luup,

4ll 6508 **S. Karja uul. nr. 7.**

Puhtaste hoitud wene-, soome-, läti-, eesti-, inglise-, prantsuse- ja saksakeelseid lehtesid soowitab

pakkimise-paberiks

9 „Päewalehe" talitus.

Päewa- ja wihmawarjusid parandatakse

hästi ja odawalt ja sõmmatakse riidega uueste üle. **Joh. Hellmann,** treialmeister, Tallinnas, Suurel Tartu maant. nr. 23. k 670

Oma headuse ja puhtuse poolest laialt tuntud ja mitmekordselt auhindadega kroonitud

„Georgi" hülsid

ja **maispaberi raamatud** on saada igast kauplusest. 4 648

Seina ja aampalkisi

müüdakse paraja hinnaga W. Tartu maant. nr. 8, Lauakuuris. k 6945

„Kalew."

Reedel, 5. juunil s. a. kell 9 õhtul

„Kuld-Lõwi" wõõrastem.

peakoosolek.

1. Möödaläinud aasta aruanne.
2. Eelarwe tulewa aasta jaoks.
3. Uue eestseisuse walimine.
4. Eesti teatri ühisuse osatähtede muretsemise küsimus.
5. Läbirääkimised.

7232 Eestseisus.

Teadaandmine.

16. Tallin. walmisekassa-walitsus on nüüd Soo uul. nr. 1, krt. 3.

Seesamas wõetakse ka kandidatisid wastu. Kõnelund kella 5—6 p. l.

Palwekirjasid

ja kõiksugu kohtukirjasid kirjutatakse odawalt ja asjatundlikult S. Balesna uul. nr. 11, kort. 7. 4211

Palwekirjasid kirjutatakse

ja kohtuasjade ajamist wõetakse oma peale, Wladimiri uul. nr. 7. 19

N. Derjagin,

Suurel Tartu maant. nr. 21, krt. 1. Kuke poe wastas, kirjutab

palwekirjasid,

kohtu- ja edasikaebtusi ja kõiksugu kohtuasju, ajan abielulahutamise asju, wõtan ka kohtuasjade ajamist oma peale. Töö on korralik, asjatundlik ja odaw. 8rek 4245

P. Kalm

Suurel Roosikrantsi uulitsal nr. 10, kort. 7. hoowi sees, teeb

palwekirjasid

ja annab juhatust kõigis kohtu, päranduse ja abielulahutamise asjades. Olek karsk. Töö hea ja odaw. 11tkl

---

Algkooli sisseastumiseks antakse

ettewalmist. tundisid

hästi ja wäga odawalt waesematele lastele. Pakkumised kirjal. „Tunnid" all s. l. tal. ära anda. 7259

Maal, ühes suuremas alewis on

kauplus

ühes pakktoaga wälja üürida. Lähemat teatust saab Wene turult nr. 3, Maasepa poest. 7266

Würtspood

ühes kaubaga ära anda, küsida Wiru wärawast Tietz'i kauplusest. 7259

Pood leiwaahjuga

on ära anda Walkspargi uul. nr. 27.

Fruhtipood

wähese kaubaga on ära anda Pika uul. nr. 7. 7267

Pood

wähese kaubaga on ära anda Köie uul. nr. 7. 7296

Monopolipood

ja eluruumid S. Tartu maant. nr. 56 on 1. juulist 1909. wälja üürida. Küsida Baltiski m. nr. 10. 7304

Wiisakas poissmees

wõib korteril saada kaasüürilisèks S. Pärnu m. nr. 37. krt. 5. 7288

Korter

2 toa ja köögiga on saada Gonsiori uul. nr. 7. Näha kella 11—1. 7263

Soowitakse

omaette tuba

mööblitega ehk ilma, Kalamaja ümbrusesse, wõimalikult alumise korra peale. Adress kirjalikult s. l. t. „P. P." all ära anda. 7279

Otsitakse korterit

3 toa, köögiga ja hobuseruumiga, Tartu ehk Narwa maantee ümbrusesse. Adress kirjalikult s. l. t. sõna „korter" all ära anda. 7274

Maja

päriskrundi ja rohuaiaga on reisimise pärast odawalt müüa Liiwalaia uul. nr. 27. 7256

Maja

linna lähedale, wäikese sissemaksuga, soowitakse kohe osta. Adress kirjal. s. l. t. „W. W." all ära anda.

Heeringa uulitsa ääres, Luther'i herra krundi peal on mitmed **maatükid** müüa. Lähemat teatust antakse Tatarski uul. m. nr. 15-A, krt. 1, kella 6 saadik. 2 7247

Soowitakse tublit

tööhobust

osta Gonsiori uul. nr. 7, k. 3. 7251

Jalgratas

on ärareisimise pärast müüa Baltiski m. nr. 11, krt. 7. Näha kella 7—8.

Prungitud jalgratas

on odawalt müüa Narwa maant. nr. 19, kort. 2. 7248

Woorimehe troska,

saan ja hobuseriistad on müüa S. Tartu m. nr. 40. 7289

Töömanker

on müüa Kaewu uul. nr. 1. Küsida kojamehe juurest. 7280

Woorimehe troska

on odawalt müüa Weerenni u. nr. 14.

Linna heinu

on müüa 150 puuda Telliskiwi uul. nr 11. 7265

Suur kapi

ja peegel, ilusaste nikerdatud pähklapuust raamiga on odawalt müüa Wanal turul nr. 3, krt. 7. 3lt 7231

Seda isikut,

kes Kentmanni uul. põlewast majast haige wälja aitas tuua, palun kell 7 õhtul Kentmanni uul. nr. 22, kort. 3 tulla. Wale aitajad jäägu heaga kodu. Õige isik tuntud. 7242

Sellega teatan

oma austatud töötarwitajatele, et olen oma töötuba suurendanud ja Tatarski uulitsalt Liiwalaia uul. nr. 46, monopoli wastu, ümber kolinud. Tarwitan kohe head töötegijat ja teist wähema töö peale.

7253 Rätsep **A. Ingelmann.**

Palun tähele panna!

Annan sellega austatud kaubatarwitajatele teada, et minu mööblikauplus 1. juunist enam Narwa m. nr 30 **ei ole,** waid **Wiru uul. nr. 11.** Aupaklikult 2 7211

J. Kohlap.

Wõtan

surnuaedasid

odawalt wärwida Liiwamäe uul. 26.

Tüdrukut,

kes wähe Wene ehk Saksa keelt räägib ja keeta oskab, on üksiteenijaks tarwis Nõmme suwemaja Aaron, krt. 3.

Tüdruk

soowib kohta üksiteenijaks ehk laste juurde. Uue uul. nr. 30, kort. 6.

Tüdrukut,

kes Wene keelt räägib ja keeta oskab, on üksikteenijaks tarwis W. Kalamaja uul. nr. 10. 2 7262

Tüdrukut

on tarwis üksikteenijaks, kellel tunnistused on. S. Kompasna uul. 14, k. 1.

Tüdrukut

üksikteenijak on tarwis ärareisimiseks maale. Kaupa tehtakse Liiwalaia uul. nr. 23, kort. 3. 7249

Tüdrukut

on tarwis üksikteenijaks, kes Wene keelt räägib S. Balesna u. 10, k. 2.

Wanaldast tüdrukut

on tarwis üksiteenijaks. Kaupa tehtakse Wanaturu kaelas nr. 3, kort. 6, kella 4—6 p. l. 7078

Tahan lastetüdruku

kohta.

Oskan Wene keelt, Wiru uul. nr. 8, korter 7. 7264

Tüdruk,

kellel tunnistused on ja kes keeta oskab, wõib ennast teatada Stolleri mütsikauplusès, Maakri uul. nurgal nr. 2. 7300

Noor tütarlaps

otsib kohta kauplusesse ehk pagariärisse. Adr.: Liiwalaja uul. nr. 57, küsida kort. 5, rääk. kella 4—5.

Osawad

töötegijad,

kes mantleid ja kuubesid oma wastuse peal teewad, wõiwad teenistust saada kauema aja peale. Riide magasin S. Schwarz, Harju uul. nr. 29.

Harjunud kokka,

kes Wene keelt räägib, on tarwis ärareisimiseks Rostowi. Küsida Rohu u. nr. 10. 7261

---

2 perenaist (wirtin),

soowitawad, kes Saksa keelt räägiwad, on tarwis Harju uul. nr. 45, ekspressikontoris. 7245

Haritud noor naisterahwas,

kes kolme kohalikku keelt hästi mõistab ja Remmingtoni masina peal kirjutab soowib kohta kontorisse ehk muusse kirjutusetöösse. S. Ameerika uul. nr. 11, k. 6. S. G. 7244

Noor kautsioni wõimuline

naisterahwas

soowib kohta müüjannaks. Adress Tehnikeri uul. 9, kort. 5. 7202

Head õmblejat

on tarwis majasse S. Tartu ja Kompasna uul. 19, k. 1. 7277

Aia-töömehi

on tarwis Härjapea uul. nr. 3.

Tislerit

on tarwis Tehnika uul. nr. 13, k. 2.

Õlle kutseri,

kes ametit tunneb, otsitakse Liiwalaia uul. nr. 40. 7272

Wiisakas kingsepatööline

wõib teenistust leida Liiwalaia uul. nr. 31. Roots. 7263

Maalt tulnud

tüdruk

wõib kohta saada S. Tartu m. nr. 40, kort. 1. 7257

Sulast tarwis

Wiru uul. nr. 5, Kalugina majas.

Rätsepa-töötegijat

on tarwis Maakre uul. nr. 17, Altmark. 7295

Osaw maaldrisell

soowib suweks tööd. Pakkumised tähtede „O. P." all s. l. talit. 7294

---

2 noort kärneri

ja **2 kärneripoissi** on kohe tarwis Girgensoni uul. nr. 27. 7290

Osawad inimesed

leiawad head kõrwalteenistust, kuni 50 rubla kuus, ilma oma elukohta muutmata. Ligemat teatust saadan ilma hinnata. Adr.: Руенъ, Лифл. губ. почт. ящ. № 125. 2 7287

Pagaripoiss

wõib teenistust saada Baltiski maant. nr. 12. 7298

Uued

würtspoe sildid

on müüa Püssirohu uul. nr. 3, k. 8.

Poelett

on odawalt müüa Kinga uul. nr. 6, plekisepakauplusès. 730

Ed. Zehder—Riias,

Kaarli uulitsas nr. 11.

Põllutöömasinate ja põllutööriistade ladu

Soowitab **Richard Garret** ja **Sons** wabrikus **Leistonis** (Inglisemaal) tehtud.

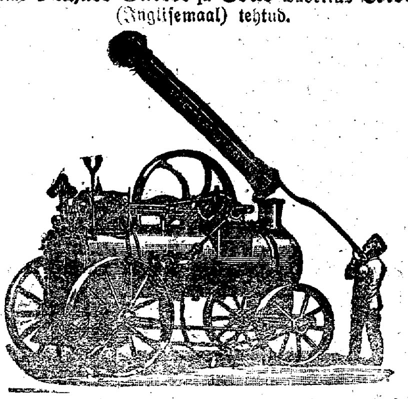

Lokomobilisi ja aururehepeksmise masinaid uuema ehituse järele, mis palju aastaid kõige paremad ja kõige enam wälja laotatud ja tutwad on. Järgmises suuruses **täielikud rehepeksmise masinad:**

3, 4, 5, 6, 8, 10 ja 12 hobuse jõuga, mis täieste **puhast** ja **äraforditud** wilja peksawad.

Göpli-rehepeksumasinad uuema ehituse järele.

Kirjade adress: **Ed. Zehder — Riias.** ?

„Balti"

aiawilja-, lille-, rohu- ja loomatoidu-seemnete kauplus

soowitab aednikkudele ja jällemüümiseks kaupmeestele hästi idanewaid **aiawilja, lille-, rohu- ja loomatoidu-seemneid.**

Seemnesibulaid kuli, puuda ja toobi wiisi.

Seemnete headuse eest täielik wastutus. Kirjalikud tellimised täidetakse ruttu ja korralikult.

Jällemüüjatele kõrged protsendid.

Hinnakirjad hinnata.

ekr ? Aupaklikult **J. Wenter,**

Telefon 529. **Tallinnas, Uuel turul nr. 96.**

Ärge uskuge,

et mujal ilusamaid ja paremaid piltisid walmistatakse, kui Pikal uul. nr. 49, päewapiltniku **Alex. Jurichi** juures. ekr?

Päewapildi töötegijatele on minu kauplusès, Tallinnas, S. Karja uul. nr. 20, igal ajal **wärsked plated** mitmesuguses suuruses. Niisama ka pildi kopeerimise paberit, ilmutajat kinnitajat ja kullaga segatud pildi pesuwett odawa hinnaga saada. A. Sakaria. 7299

Kõige paremaid

Soome lõimeid

(pääsukesega) soowitab wabriku hinnaga. Kaupmeestele protsendid.

I. Jegorow,

Suurel turul nr. 41.—43.
Kõnetrat nr. 548. 4 7285

Kohwi

olen jälle saanud, suur tagawara, wäga head paisuwad sordid 35 kop. nael ja iga päew wärsked **Lielenthali figurid** soowitab austatud ostjatele

W. Reinthal,
Tatarski uul. nr. 1.

Auru-saewẽski,

kerge käiguga, igale poole weetaw, umbes 120 raske, on kohe iga wiisi lõikamiseks wälja anda ühes aurukatlaga ehk ilma. Kätte saada wõib igast raudtee waksalist maale wiia. Tunnistused mõisnikkude poolt ette näidata. Teatust saab Wiljandi Tallinna raudteewaksali abinatsalniku herra Leppa käest ja saewẽski omaniku käest herra Leppa juures kuni neljapäewa õhtuni. Weel Allenküla natsalniku herra Kuudewiita käest kas suusõnal ehk kirjalikult. 7291

Ärareisimise pärast müüdakse wälismaa **kanarialinnud,** aiad ja linnupuurid wäga odawalt. Küsida Narwa maant. nr. 13, mööblikauplusest. E. Scharapow. 2 7297

Palun seda meest,

kes 26. stp. Uue Hollandi uul. ja Narwa maant. nurgalt kuld armpandi leidis, seda Uue Hollandi uul. nr. 20, kort. 9 ära anda. Linnawaht ja õllepoeperemees on leidjat näinud ja tunnud. 7278

Pakk raamatuid,

mis nelipühi esimesel pühal Tallinna waksalist teiste pakkide hulgas kogemata kaasa wõetud, wõib kätte saada Tatarski uul. nr. 4, kojamehe juurest.

Rahakott

leitud Maakri uul. Ära tuua Slobotka uul. nr. 14, kort. 2. 7250

Päewawarjusid,

heledaid ja musti ja

wihmawarjusid

soowitab odawalt

A. Lintsow,

2r 7243 Harju uul. nr. 38.

Päewa- ja wihmawarjusid

soowitab odawalt

I. Jegorow,

Suurel turul nr. 41.—43.
Kõnetraat nr. 548. 4 7284

Ainult 1 r. 85 k. eest.

Ei ole parandamist ega teritamist tarwis, terwishoidliselt ja ökonomiliselt igaweste uus, ilma hädaohuta habemeajamise-aparat „Gilet," ilma hinnata kaasannetega: 1 rihm, 1 karbike seebipulbrit, 1 karp puudrit, 1 seebinõu, 1 pintsel; kõiki habemeajamise asju on 6 tükki, täieste hädaohuta ja hea habemeajamise jaoks, maksawad ainult **1 r. 85 k.,** doppelt riistad **3 r. 50 k.** Saatmisekulud kuni 4 kogu pealt 40 kop. (Siberisse 75 kop.). Saadame järelmaksuga ja ilma käsirahata. Adress: Единств. представл. **Т-во „Альнага" Варшава 38.** 3l 5174

Pesu-riide

kõige suurem wäljawalik ja kõige odawamad hinnad on nii kui tuntud

Th. Hirschi

riide- ja lõngaladus
Wäikesel Karja uul.

Raha 15 rbl. kaotatud

Prii uul. Wabriku uulitsani minnes. Ausat leidjat palutakse seda ära tuua S. Juhkentali uul. nr. 28, kort. 9.

Wäike hallikirju 7153

daks

kadunud. Ära tuua Tui uul. nr. 6.

Trükitud A. Bert'i trükikojas. Tallinnas.

Eesti algupäralise ilukirjanduse tõstmiseks.

Kuna meil üleriikliste ja omawalitsusliste asutuste poolt abi ja toetust meie wäikerahwa omapärase kultura tõstmise püüetele wististe weel kaua asjata tuleb oodata, peab seltskond siin oma enese isetegewuse kaudu töösse astuma. Seda mõtet juhtnööriks wõttes, tahaksime oma poolt ühe meie kulturi eluawalduse, nimelt Eesti algupäralise ilukirjanduse tõstmiseks seega kaasa aidata, et oma poolt paremate toodete eest sellel alal auhindasid hakkame andma.

Käesolewaks aastaks oleme **100 rubla** määranud, et seda kahe parema, Eesti elu kujutawa uudisjutu eest meie auhinnamõistjate otsuse järele wälja anda.

Austatud kirjanikka, kes auhinna saamise wõistlusest osa soowiwad wõtta, palume oma töösid, millede soowitaw suurus umbes 1/2—3 16-leheküljelist trükipoognat wõiks olla*), kuni 1. oktobrini s. a. meile sisse saata. Ainukeseks tingimiseks on seejuures, et meil õigus jääb niihästi auhinna wääriliseks arwatud kui ka auhinnast ilma jäänud töösid kohase honorari eest oma wäljaannetes ära trükkida.

Kirjatööd tulewad, nagu see harilikult wiisiks, ilma kirjaniku nimeta sisse saata ühes kinnise kaaskirjaga, milles kirjaniku nimi ja adress ning nõutawa tasu tingimised töö äratrükkimise korraks üles olgu tähendatud.

„Päewalehe" auhinnamõistjateks on herrad **P. Olak** („Wirul." toim.), Dr. **J. Luiga, G. Westel, Joh. W. Weski** („Päewal." toim.) ja **A. Hanko** („Päewal." toim.).

Kõige austusega

Tallinna Eesti Kirjastuse Ühisus.

Adress: „Päewaleht" (auhinnamõistjate komisjonile), Tallinnas.

Pähklad Kose kihelkonna rahwale.

Liber census Daniae awaldab hulga Kose kihelkonna nimesid 700 aasta eest. Osa neid on hõlbus ära seletada, osa aga on pähkliteks, mis pead murda annawad. Neist panen wiimased siia üles: Hirae (Hira); Karku (Kargu); Terma; Palamala; Kotcial (Kotsiala); Oiel (Ojala); Rakal (Ragala); Koitz; Sicaleth (Sikaleht); Kiarkiver (Kärgiwere); Alafae (Alawa); Harandavaerae (Harandawere); Waeraeng (Wärängu); Wori; Calablae (Kalabla); Natamol (Nadamola); Litanas (Lidanase); Weri; Rocoaassen (Roogoase); Selkius (Selgiuse); Hasaku; Mekius (Mägise); Asa Leus; Sarmus; Oal (Oala); Sataial (Sadajala); Seriwere; Aunapo (Ounapu); Kariscae (Kariste); Tomias; Ravangaes; Wopal (Wobala); Letust; Tamias; Kaipiawere; Coriakiwae (Korjakiwi); Hohen; Aehildelempae (Ähildelemba); Laugotauke; Sikalöht; Helmet; Kachis (Kahise); Uawa; Remmewo; Atanascae (Adanassi); Karol (Karola); Tapawolkae (Tabawolga); Kurkenoy (Kurgeno); Kacal (Kakala, Kahala); Oiga; Waethewerae (Wädewere, Wetewere).

Need nimed on enamaste kõik külanimed. Tähendan weel, et ligi 700 a. eest Daani ajal Kose kihelkonna külade hulka ka hulk Juuru, Jaani ja Rapla kihelkonda loeti. Nende nimede hulgas leidub siis ka Juuru, Jaani ja Rapla nimesid. Kes wanadest nimedest mõnda praegust nime ära tunneb, olgu hea, andku mulle postkaardiga teada, kudas nimi praegu kuulub ja kus wallas koht leida. Loodan, et Kose rahwas mu palwet rohkem tähele panewad kui Juuru rahwad, kes kõik waikiwad.

M. J. Eisen.

Kohalik elu.

Kirik.

Kaarli koguduse peakoosolek peeti 24. skp. pritsimajas ära. Kokku oli üle 400 koguduseliikme tulnud; juhatas parun Girard Waltust.

Päewakorra esimene punkt — 1908. aasta aruande wastuwõtmine — sünnitas rohkeste waielusi. Hakati igast wähemast kui asjast kinni ja waieldi ning kahtlustati siis mehemoodi. Niisugune toon kestis läbi terwe koosoleku. Juhataja ei saanud muud kui kõlistas, lubas koosoleku kord äragi lõpetada. Süüdistajateks oliwad peaasjalikult Wares, Pärdu, Siispol, Kreekmann, Kärt ja nende mõttewennad.

Aruande järele oli 1908. aastal sisse tulnud:

Anneteſt ja maksudest	2268	rbl.	77	kop.
Surnuaedadest	2118	„	74	„
Majade ja platside üüridest	1501	„	50	„
Intressidest	394	„	47	„
Korjandustest heategewaks otstarb.	50	„	35	„
Kokku	7505	rbl.	43	kop.

Siis on weel wähemaid sissetulekuid kiriku isearalistest kapitalidest, nagu: tunnikella, oreli, leskede ja waestelaste kassad jne. Niisama on nendes kassades ka wähemaid wäljaminekuid.

Wälja on läinud:

Opetajate ja kirikuteenrite palkadeks	2935	rbl.	—	kop.
Kiriku korraldamiseks	766	„	82	„
Surnuaia korraldamiseks	1187	„	74	„
Kog. majade korrald., maksudeks	363	„	03	„
Mitmesugused wäljaminekud	675	„	81	„
Kokku	5928	rbl.	40	kop.

Puhast raha kassas oli 1. jaan. 1908. aastal 1171 rubla 60 kop., jäi kassasse 1. jaan. 1909. a. 1517 rbl. 03 kop.

Liikumata warandust on kogudusel 138.700 rubla eest; liikuwat warandust 11.635 rbl. 31 kop. eest; kapitalisid 4837 rbl. 51 kop.

Kogudus on kahe õpetaja ringkonnas kokku 24.492 hinge.

Poolteisetunnilise waieluse järele wõeti 1908. a. aruanne wastu (wastu oli 15 häält).

Tehti komisjonile kohuseks linnawalitsusest kiri wõtta ja kiriku arhiwi panna, miks linnawalitsus Kaarli kogudusele enam iga-aastast abiraha (150 rubla) ei anna.

Waeste hoolekandmise komisjoni korraldamise küsimuses teatas õp. Kapp, et mitmel pool kaugemas linnajaos hoolekandjad puuduwad, kes waeste üle teateid koguks, neile abiraha kätte muretseks. Wäga tarwilik oleks Kalamaja ja Kadrioru linnajagudesse waeste hoolekandjaid seadida. Kutsus üles, et ligemisearmastajad liikmed endid üles annaksiwad, nimelt iga kuu esimesel teisipäewal waeste eest hoolekandmise komitee koosolekule ilmuks.

Koosolek oli ettepanekuga nõus. Warese ettepanek, et igale waesele wäikene raamat antaks, kuhu tema armuand sisse kirjutatakse ja et waesed ise oma abi järele tulesiwad, lükati tagasi.

Senini on koguduse-õde ametis o[illegible] kes 100 rubla saab ja kelle heaks üks kord aa[illegible]lulehed wälja antakse. Palgast on aga 50 r[illegible]udu tulnud, sest et diakonissimaja seaduse järele igale koguduse-õele 220 rubla peab maksetama. Leiti, et koguduse-õde waeste ja haigete eest rohkeste hoolitsenud, nende jaoks erawiisil üle 1100 rubla raha korjanud ja edasi andnud.

Wares paneb ette õde lahti lasta, et iga-aastasest 50 rubla juurdemaksust pääseda. Tõuseb wali kära, karjutakse: Waresel kõnelemise-õigus ära wõtta.

Kui wiimaks waiksemaks jääb, teeb õp. Kapp ettepaneku: Puuduwa summa jaoks teist korda laululehed wälja anda ja kui see weel kinni ei kata, siis kassast kuni 50 rubla puuduwa osa jaoks lubada.

Ettepanek wõeti wastu.

Paari aasta eest oli mõte üles wõetud, „kiriku iluks ja linna auks" tornikella üles seada. Nüüd on hinnad järele kuulatud ja meistriga kokku räägitud. Koosolijad on selle poolt, et ülesseataw kell kahe numbrilauaga ja löögiga on. Pimedal ajal walgustab elektrituli numbrilauda. Üles seatakse kell augustikuus. Selleks lubati kohe 1300 rubla.

Abiõpetaja küsimus sünnitas jällegi waielust. Õp. Kapp teatas, et kogudus wiimasel ajal rohkeste on kaswanud. Kodus ristimine ja laulatamine on kolmekordseks kaswanud. Koguduse asja edu pärast oleks tingimata waja kolmandat tööjõudu ametisse seadida.

Esiteks on paljud selle wastu. Keegi wanakene (neid on koosolekul rohkeste) heidab õpetajatele ette, et nad seltsielust osa wõtawad ja seal kõnesid peawad.

Kapp teeb ettepaneku: kas on koosolek põhjusmõtteliselt nõus abiõpetaja ametisseseadmist sellega toetama, et ühe osa palgast oma kanda wõtab. Tuleks 300 rubla aastas koguduse kanda.

Wastu on 2 häält. Lisatakse abiõpetaja palgale 200 rubla juurde (wastu 11 häält).

Koguduse hoonete ja liikumata waranduse korrashoidmiseks lubatakse mitmesugused summad.

Taksikomisjoni poolt oli kiriklikkude talituste eest wõetawat maksusistemi uuendatud. Laulatused ja matmised oliwad klassidesse jagatud, nii et koguduse kehwematel liikmetel odawam, jõukamatel kallim on. Ka oli mõnesuguste toimetuste eest hinda maha kärbitud.

Siispol, Pärdu ja mitmed teised oliwad uue maksusistemi wastu. Ei mahtunud kudagi nende hingesse, et rikas waesema eest maksta aitab ja 5 rubla maksja 30 rubla maksjaga ühel ajal kirikus matmisest osa tohib saada.

Uus maksujaotus lükati tagasi.

Taheti uut taksiwäljatöötamise-komisjoni walida, aga et peale wasturääkijate teised endid sinna walida ei lasknud, jäi see plaan katki.

Tunnistati õp. Brasche ajal kokku seatud taks heaks ja tehti siis konwendile ja rewisjonikomisjonile (!) ülesandeks seda natukene parandada.

Rewidentideks waliti hrad Jürgens, Truwe ja Treumann.

Ehitusekomisjoni liikmed waliti kõik tagasi, nimelt: hrad Simissow, Mäggis, Miller, Pumann, Welberg, Kalbus, Umann ja Treumundt.

Mitmesuguste läbirääkimiste all midagi ette ei toodud.

m.

Kool.

Nelja uue kooliõpetajate seminari asjus lisame „D. Ztg.-i" järele weel juurde, et üks nendest Juhkentali ümbrusesse Eestimaal ja teine Tartu maakonda Mustwee ligidale asutatawat.

On loota, et rahwahariduse ministerium seda palwet, mis Riia õpekonna walitsus temale ette pannud, t[illegible] paneb. Ühtlasi on õpekonna walitsus ka ära näidanud, et niisugused koolid tingimata tarwilikud on. Baltimaal olewat palju wallakooliõpetajaid ametis, kellel kooliõpetaja tunnistusi ei ole ja kes sellepärast ainult ajuti oma kohut täidawad. Selles asjas ei olla isegi Sise-Wenemaal asi nii kurb ehk küll seda maad kultiwerimataks peetakse. Niisuguseid kooliõpetajaid, kes „ajutiselt" ametit peawad, olewat 54 protsenti, Saaremaal isegi 82 protsenti. Nii olewat ligi kolmneljandikku kooliõpetajat niisuguses seisukorras, kus neil ise weel kooli waja ja sellepärast ei olewat ime, et osa nendest kaswatajatest suwekuudel taluperemeeste juurde sulasteks endid palkawad. Igaühe niisuguse kooli ülewalpidamine läheks aastas 30—40.000 rbl. maksma.

Kiri toimetusele.

Prlipalu mesilaste- ja aiapidajateselts, Liiwi kub., Tartu maakonnas, Kuigatsi wallas, paneb ülemuse lubaga mesilaste- ja aiapidamise- kursuse toime, mis 2. juunil s. a. algab [illegible] 14. juunini kestab. Kursistide soowi järel wõib ka [illegible]sus ühe nädala pikendatud saada. Opetust antakse üle 100 tunni. Näitliku õpetuse peale pandakse suurt rõhku. Täielik mesilaste emade kaswatamise õpetus ja nende hoidmine. Mesilaste tundmaõppimiseks on mitmed kasulikud õpeabinõud. Nende seas ka mikroskopid, mis 300 korrani suurendawad. — Täielik mesipuude ja tarbekistade walmistamise õpetus. Lähem raudteejaam on Боккенгофъ, Сѣв.-зап. ж. д. Sõit hobusega kohale 80 kop. Posthobustega 1 r. Kirjade adress: Чр. ст. Загницъ, Prlipalu, hr. Ilmjärw. Maks kursuse eest 3 r. Korter osawõtjatele prii.

Eestseltsus.

Tiibetis.

Sven Hedini reisikirjeldus.

2

Oli lugu nii, siis tuletab ta minu wööruskäiku, mis temale ja ta rahwale sugugi pisaraid ei maksnud, wististe küll lahkelt meelde. Aga wöid ka olla, et ta mind selleski pealetikkumises peasüüdlaseks arwab, sest ma ütlesin temale, et kui ta mind kinni peab, siis ma kord niisugusel kombel tagasi tulen, et miski wastupanemine enam ei aita. „Burchan mädkne" (Jumal teab seda), tõendas laama minu ähwardust.

Järgmisel hommikul andsin ma endi tiibetlastest wahtidele käsu meie lahte hobust ja nelja hobueeslit telgi juurde ajada, sest mul ei olnud himu aega rohkem kasuta raisata. Kuid üma pikema jututa ei lastud meid ometegi teele minna. Sellepärast wötsin ma nöuks üksinda Kamba Bombo telgi juurde ratsutada, ehk küll laama ja Schagdur mind hoiatasiwad seda tegemast. Kui ma umbes pool maad olin ära ratsutanud, piirasiwad kaskümmend sõjariistus ratsanikku mind sisse. Nad ei lausunud mitte üks sõna, waid sõitsiwad ainult waikides minu ees ja taga. Umbes 1 kilomeeter (469 sülda) telgist kaugel tuliwad nad hobuste seljast maha ja andsiwad mulle mõista, sedasama teha.

Meie olime waewalt weerand tundi oodanud, kui seesama ratsanikkudesalk, mis eilagi meie juurde tihutas. Salga keskel ratsutas Kamba Bombo oma kollases ülikonnas. Meie istusime waiba peale patjade otsa maha ning hakkasime tõlgi abil pikka juttu ajama. Kõik minu kõneosawus läi tagajärjeta. aKmba Bombol ei olnud tahtmist oma pead kaotada, ja kui mina temale ette panin, et ma üsna üksinda ning ilma sõjariistadeta Lhassasse reisin, raputas ta pead, näitas näpuga põhja poole ja ütles ainult:

„Tagasi, tagasi!"

Siis ütles ta, teist silma pilgutades, sõna „sahib", mis „herra" tähendab ja millega Indias europlasi, iseäranis inglasi tähendatakse.

„Ei", kostsin mina, „ma ei ole mitte sahib, küll aga europlane üheltmaalt, mis kaugel teine pool Wenemaad seisab".

Kamba Bombo kostis selle peale jällegi ainult „sahib". Ja kui ma temale ütlesin, et mind neli kasakat saadawad, keda Wene Keiser mulle andnud, wastas ta: „Teie olete kõik sahibid!"

Nüüd toodi kaks hobust ette, keda mulle mu ärawarastatud hobuste asemele taheti anda, aga lähemal järelwaatamisel leidsin ma loomad nii armetumad olema, et Kamba Bombo käest küsisin, kas ta neid mitte oma ratsawäes tarwitada ei wöiwat, — minule ei kõlbawad nad mitte. Nüüd toodi kohe kaks teist hobust wälja, kaks tublit ilmit; need wötsin ma wastu.

Warsti selle järele istusime meie kõik minu telgi ees, kus Kamba Bombot tsamba (Tiibeti rahwuslik söök), rosinatega ja tubakaga wööristati ning meie Tiibeti raha Hiina jambide wastu wahetasime. Jälle näitasime meie endi sõjariistu, ning mina lisasin tõsise näoga juurde:

„Kas teate, et meie, kui te meie kallale oleksite tunginud, 36 meest teie seast maha oleksime pömmutanud, enne kui teie endi püssisid ära laadida oleksite jõudnud."

Kuberner tõendas, et tema koguniste mitte ei taha sõda algada, waid tema kohus olla ainult piirisid kahtlaste wööraste wastu kaitseda.

„Mispärast kardate teie siis mind nii kangeste, et mulle muidu wööraks ei julge tulla, kui ainult 67 mehe seltsis?" küsisin ma.

„Sellepärast, et Teie suurtsugu sahib olete", kostis ta, „ja et mulle Lhassast käsk tuli, teiega niisama aupaklikult ümber käia, nagu maa kõige ülemate ameinikkudega."

Kõige wiimaks tutwustas ta mulle kolme ohwitseri, kellele ülesandeks oli tehtud meid kahekümne mehega üle piiri saata ja kes meie ülespidamise eest pidiwad hoolitsema.

Kui meie hobuste selga astusime ja sõbralise, aga kangekaelse Kamba Bomboga wastastikku umalaga olime jätnud, ütlesin ma Schagdurile:

„Noh, Lhassat ei ole meie küll näinud, aga elus oleme meie ikkagi ja see on ka hea."

Uus laise Lhassa poole tiikuda.

Neli päewa saatis meid tiibetlaste wäesalk, mille juhatajad Solang Undü, Anna Tsering ja wana Dakksche wäga meeldiwad, sõbralikud inimesed oliwad, ja juba esimesel õhtul ajasime meie üksteisega südamlikult juttu, nagu oleksime ammust ajast sõbradki olnud. Eskteks peeti meie järele hoolega wahti ja ratsanikud sõitsiwad meie ees, taga ja külgede peal, kuna laagri üleslöömise puhul tiibetlased endi telgid meie telgi ümber asetasiwad. Kuid aegamööda anti meile ikka rohkem wabadust. Muidugi mõista oli wäga tüütaw, sedasama teed mööda tagasi minna, aga saatewägi tegi meile palju nalja ja ma waatlesin kustumata uudishimuga neid poolmetsikuid mägestikuelanikkusid nende pikkade, mustade harkpüsside, mööbade, piikide ja wiskodadega. Tihti tuliwad meile wäikesed ratsawäe luurajatesalgad wastu, kes arwatawaste meie peakorteri juurest tuliwad ja kes mönikord meie saatewäega edasi ratsutasiwad. Meie juures wiibisiwad ka kaks auwäärilist laamat, kes ratsutamise ajal endi „korlesid" ehk palwewestisid wurada lasksiwad ning laukwa häälega alaliselt „Om mani padme hum" (Oh kallisikwi lootuskille karika sees) kordasiwad.

Kui tarwis oli laagrit üles lüüa, küsisiwad nad alati wiisakalt järele, kas ma weel edasi sõowiwat reisida; harilikult lasksin ma neid endid puhkepaiga wälja walida, sest nemad pidiwad ju kõige paremine teadma, kust rohumaad ja wett wöis leida. Imeskpanemise-wäärt usinusega löiwad nad endi telgid üles, löikasiwad mööbadega maa seest kolm mätast wälja, mille peale katlad seati ning õhutasiwad põlema süüdatud argoli (metseeslite ja jakkide wöi Tiibeti röhkiwate härgade sõnnik) lõõtsa abil heledaste leekma. Igal pool telkide ümber wedelesiwad sadulad, kotid, püssid, möögad, odad ja keedunõud maas, ning laagris walitses lõbus ja kirju elu. Mina sõin õhtuti Tiibeti ohwitseride juures, kes minu taskukella tiksumise üle lõpmata imestanud oliwad; igakord, kui ma uuri wälja wötsin, palusiwad nad teda näha ja silmitsesiwad teda põnewa uudishimuga. „See on minu gawo (nõidusfeasi, mis kandjat haiguste, õnnetuste ning kurja silma eest peab hoidma)", laususin ma, „ja jumal, mis seal sees asub, palub ööd ja päewad wahetpidamatalt „Om mani padme hum". Mehed waatasiwad üksteisele tõsiselt otsa ja seletasiwad, et mina wäga kentsakas inimene olewat.

Igal õhtul kuuldus kahisewat, pomisewat üminat, kui tiibetlased endi õhtupalweid lugesiwad. Niisamasugust häältepominat, mund kui palju tugewamine, oli laama lugemata hulk kordasid Lhassas kuulnud ja kurwalt mõtles ta selle peale, et talle nüüd jäädawalt ära on keelatud palwetajate pomisemist Lhassas uueste jälle kuulda.

Päewa ajal mõjus meie peale kuljuste helin magamauinuwalt, sest soldatite hobustel oliwad kuljusterihmad kaelas. Mehed ratsutasiwad tasakeste ja päewased teekonnad ei olnud kuigi pikad. Kuid mul ei olnud midagi selle wastu, sest kui tiibetlased meist ära lahkusiwad, tahtsime meie wöimalikult palju maad ühe joonega ära käia, et aga rutemine röowlite asupaikadest wälja pääseda. Solang Undü andis meile nõu õõsistel pealekippumise-kordadel kohe lasta — nähtawaste ei olnud nendel hobusewarastega mingit salajat ühendust.

Wana Dakksche sai meiega iseäranis suureks sõbraks, ja päris tore oli waadata, kuidas ta meid teretas. Ta ajas teretamise juures keele nii pikalt wälja kui wähegi ulatas, tõstis põidlad üles õhku ja wiskas pea selga, mille peale ma samal kombel ja nii suure agarusega wastasin, et Schagdur iga kord ennast surnuks pidi naerma.

Satshu-sangpo oli nüüd nii kokku kuiwanud, et temast ilma kõige wähema äperdusela üle pääsis, ja pealegi tundsiwad tiibetlased kõiki ülemineku-kohte hästi. 15. august oli lahkumisepäew ja meie jätsime endi kaitsjete ning saatjatega öiglaselt kahetsedes ning südamest kurwastades just selle koha juures jumalaga, kus meie Sampo Singiga kokku olime juhtunud.

See wiie päewa teekond, mis meid weel peakorterist lahutas, oli waewarikas, ning ööd oliwad, nagu harilikult, kõige pahemad, sest nüüd pidime meie jälle ise endi loomi hoidma. Meie tundsime tiibetlaste järele, kes meid wiimaste päewade jooksul sellest raskest tööst oliwad wabastanud, wäga suurt puudust. Juba esimene õhtu andis meile tulewatest aegadest hea ettekuulutuse. Paksud pilwed ajasiwad kesthommikus mägede kohal üles. Nad oliwad kollased ja rasked, nagu kõrbes liiwatuisu ajal näha wöib. Age tuul puhus üle kiltmaa ja rahehoogude läbi sünnitatud pimedus tegi öö paari tunni wört pikemaks kui harilikult. Terwe öö läbi walas wihma alla ja kuud, mis siia tulles meile walgust oli näidanud, polnud enam näha. Keskmine wahikord pidi minu käes olema ja ma läksin kella 11 ajal wälja Schagduri juurde. Burjatlane istus keset wett ja pori loomade kõrwal ning palus mind kuulama jääda, sest just praegu kuulnud ta müdinat, mida inimeste jala-astumiseks wöida pidada. Mina läksin sinnapoole külge, mida Schagdur kahtlaseks pidas, ja leidsin, et see „Malenki" oli, kes meid eksitas. Säherduse ööga peab inimene ainult kõla järele otsustama; wöimata on kätki silma ees näha. Ja seisukord ei muutu sugugi lõbusamaks, kui meie laama, nagu sagedaste ette tuleb, unes kõnelema hakkab ning hädalise häälega Sirkinit hüüab, otsekui wiibiks ta hädas ning tarwitaks abi.

Tagasimineku ei tarwitanud ma mitte tuldud teed, waid walisin teise tee, et maad rohkem näha ja tundma õppida. Kuid selle tõttu sattusime mägederägasse, kus maapind wäga märg ja kardetaw oli. Kord läks meil mitu tundi ära, enne kui kusagilt nurjatumast kingust, mis loomi enese pehmesse põue ähwardas matta, üle pääsesime. Õõsine wahipidamine wäsitas kangeste ära ja niisama wäsitawalt mõjusiwad ka pikad päewa-teekonnad ning rängad sajud. 18. augustil pidas wihm, õnneks, paar tundi wahet ja meie läime ühe kingu otsa puhkama. Öhk oli selge ja waikne ning soojamöötja näitas 19 pügalat; meil oli mi palaw, et iga silmapilk endile rabanduft kartsime tulewat. Meie pikutasime muru peal kõhuli ning loomad sõiwad rohtu. Lahkumine sellest kenast puhkepaigast sündis wäga pikkamisi ja wastumeelt. Ning waewalt olimegi reisu jälle alustanud, kui rahesadu juba uue hooga lahti läks. Suwe asemele asus ühe hoobiga talw ning meie tõmbasime kasukad selga.

Ühe künka otsas läi „Malenki" korraga seisma ning hakkas wihaselt haukuma. Mina ratsutasin sinna ja ja juhtusin otse ühe karu peale, kes parajaste koopaorawa auku lahti kraapis Kui mesikäpp mind silmas, kohkus ta kangeste ära ja pistis kui tuul minema. Koerad asusiwad mehikesele kannule ning sasisiwad ta kasuka tubliste läbi, enne kui ta nende eest täieste pakku pääsis.

Jälle tuli öö oma wahikordadega kätte. Igaühel meist on oma isesugu komme ning wiis aega wahipidamise juures ära wiita. Mina istun küünlatule ääres telgi ukse juures ja kirjutan, kus juures ma iga wiie kuni kümne minuti tagant kord laagrist läbi käin. (Järgneb.)

Ilma- (meteorologia-) teated.

Tallinnas, 27. mail. 1909.

	Eila k. 1 p.	Eila k. 9 ö.	Tänak. 7 h.
Barometerm/m.	757,5	757,4	756.5
Termomeeter C.	+12.6	+9,2	+11,4
Tuule sihi ja kiirus . . .	W/ 4 m. 1 s.	WSW/ 0 m. 1 s.	W/ 2m. 1 s.
Niiskuse % . .	61	78.	69.
Mahalangenud weekogu (sademed) m/m.			